

Registratie slachtoffers loverboys in de jeugdsector

Auteur(s) Anna van Deth, Lou Repetur, Oka Storms

Datum Utrecht, 1 juli 2013

© MOVISIE

MOVISIE Kennis en aanpak van sociale vraagstukken

MOVISIE is hét landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid. Onze activiteiten zijn georganiseerd in vijf actuele programma's: effectiviteit en vakmanschap, participatie en actief burgerschap, sociale zorg, huiselijk en seksueel geweld en gebiedsgericht werken.

We investeren in de kracht en de onderlinge verbinding van burgers. We doen dit door maatschappelijke organisaties, overheden, maatschappelijk betrokken bedrijven en burgerinitiatieven te ondersteunen, te adviseren én met hen samen te werken. Lokaal of landelijk, toegesneden op het vraagstuk en de organisatie. Zo kunnen deze organisaties en hun professionals hun werk voor de samenleving zo goed mogelijk doen.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

COLOFON

Auteur(s): Anna van Deth, Oka Storms en Lou Repetur

Projectnummer: P 2367

Datum: juni 2013

© MOVISIE

Bestellen: www.movisie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Opzet inventarisatie	2
2.1	Doel en aanpak	2
2.1.1	Doel	2
2.1.2	Aanpak	2
2.1.3	Aantal	3
2.1.4	Analyse	3
2.1.5	Beperkingen	3
2.2	Procesbeschrijving	4
2.3	Definitie 'loverboys' en profielen slachtoffers	5
3	Uitkomsten	9
3.1	Cijfers totaal	9
3.2	Slachtoffers loverboys	9
3.3	Vermoedelijke slachtoffers loverboys	10
3.4	Hier speelt wat anders	11
3.5	Trainingen	12
3.6	Veldconsultatie	15
3.7	Artikelen	17
4	Aanbevelingen	18
	Bronnenlijst	20

Bijlage 1: Brief

Bijlage 2: Cases

Bijlage 3: Artikelen

Bijlage 4: Schema

1 Inleiding

Aanleiding en doel

De aanpak van mensenhandel is een prioriteit van het kabinet. Eind 2011 zijn de Ministeries van OCW, VWS en Veiligheid en Justitie gestart met een Rijksbrede Aanpak Loverboys. Eén van de concrete maatregelen betreft het verkrijgen van cijfers van het aantal en de kenmerken van (minderjarige) loverboyslachtoffers. Hiermee wordt beoogd om beter inzicht te krijgen in de omvang en de aard ervan in de jeugdzorg sector (AMK, Jeugdbescherming, jeugdzorg aanbieders en Raad voor de kindbescherming). Cijfers over de omvang slachtoffers loverboys in deze sector ontbreken vooralsnog. De registratiegegevens van de eerste helft van 2012 zullen geleverd worden aan Comensha.

Win-win situatie

Slachtoffers van loverboys worden niet systematisch geregistreerd in de jeugdzorg. Het kost extra inspanning van jeugdorganisaties om cijfers te leveren. Daarom is ingezet op een win-win situatie met alle deelnemende instellingen. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft MOVISIE, in samenwerking met Comensha, de mogelijkheid gegeven om per regio trainingen, casusoverleg en advies te bieden in ruil voor cijfers van slachtoffers van loverboys. Ook regio's waar géén slachtoffers van loverboys voorkomen, kunnen hieraan deelnemen. Dit is immers ook relevante informatie. Daarnaast zal MOVISIE kennis, van o.a. de deelnemende organisaties, profileren middels artikelen in de nieuwsbrief seksueel geweld, vakbladen en websites (www.jeugdprostitutie.nu www.seksueelgeweld.info). Daarnaast biedt MOVISIE de mogelijkheid aan de regionale experts om tijdens de trainingen hun aanbod te profileren.

Aan de deelnemende organisaties heeft MOVISIE trainingen, casusoverleg en advies aangeboden (per regio). Elke training bevat informatie van loverboyproblematiek. Naast die basis informatie konden organisaties kiezen uit verschillende thema's: jeugdprostitutie, vlaggensysteem of eengerelateerd geweld. De trainingen werden gegeven door deskundigen op het gebied van mensenhandel/loverboy, seksueel grensoverschrijdend gedrag en eengerelateerd geweld.

2 Opzet inventarisatie

2.1 Doel en aanpak

2.1.1 Doel

Doel van deze inventarisatie is een indicatie geven van het aantal slachtoffers van loverboys en de aard hiervan uit zes jeugdzorg regio's.

2.1.2 Aanpak

Regio's

In overleg met Comensha zijn er 6 jeugdzorg regio's, in totaal zijn het er 15, geselecteerd: Groningen, Friesland, Utrecht, Rotterdam, Noord-Brabant en Limburg. In iedere regio zijn de Raden voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg (BJZ) en AMK benadert voor cijfers. Ook zijn jeugdzorginstellingen benaderd per regio om deel te nemen aan het project. Tijdens de wervingsperiode heeft BJZ/AMK in Friesland en Groningen aangegeven interesse te hebben in deelname indien de cijfers van loverboyslachtoffers in de regio Noord-Nederland verkregen werden, daardoor zijn ook de cijfers uit Drenthe geïnventariseerd.

De vraag

We vroegen organisaties om anonieme cijfers van daadwerkelijke slachtoffers loverboys van de eerste helft van 2012 aan te leveren. Leeftijd (tot 23 jaar, BJZ leeftijd), geslacht en kort de achterliggende problematiek. Bij achtergrondinformatie is gevraagd naar politiecontact en het beschrijven van de uitbuitingssituatie.

Formulier

Er is een formulier ontwikkeld voor organisaties om de cijfers te kunnen aanleveren.

Werving

De werving is uiteindelijk verlopen met ondersteuning van het Landelijk Bureau Raad v/d Kinderbescherming, de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland en brieven vanuit het Ministerie van Veiligheid en Justitie en Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Na het eerste mailcontact is iedereen telefonisch benaderd. De meeste instellingen hebben meerdere mails en telefoons ontvangen voor zij reageerden. Een uitgebreide procesbeschrijving staat in paragraaf 2.2.

Trainingen, casusoverleg en advies

We hebben 34 organisaties benaderd. Er hebben 5 organisaties van de Raad voor de kinderscherming meegedaan, 8 Bureau Jeugdzorg organisaties; 1 Advies en Meldpunt Kindermishandeling en 10 jeugdzorginstellingen. 10 jeugdzorginstellingen en 1 Raad voor de Kinderbescherming hebben het verzoek tot medewerking afgewezen. Het is niet helder hoeveel AMK's en medewerkers cijfers hebben aangeleverd die tevens mee hebben gedaan met de training, omdat deze vaak onderdeel uitmaken van de totale cijfers van bureaus jeugdzorg. In paragraaf 2.2 staan de argumentaties van jeugdzorg instellingen om niet mee te doen aan dit onderzoek.

2.1.3 Aantal

Het totale aantal aangeleverde cijfers uit de jeugdzorg komt op **129 (vermoedelijke) slachtoffers loverboys over het eerste half jaar van 2012**. 14 slachtoffers zijn 18 jaar of ouder (tot 24 jaar). 115 slachtoffers zijn minderjarig.

Onlangs verscheen ook het jaarverslag 2012 van Comensha. Hieruit blijkt dat er 278 slachtoffers van loverboys (waarvan 104 minderjarig) gemeld zijn. Als de aantallen van de zes jeugdzorgregio's hierbij opgeteld zouden worden, komen we uit op 407 slachtoffers, waarvan 219 minderjarig. Hierbij is niet rekening gehouden met mogelijke dubbelingen.

2.1.4 Analyse

De cijfers bestaan uit achtergrondinformatie, type profiel, leeftijd en geslacht. In de analyse van de casussen maken we een onderscheid tussen daadwerkelijke slachtoffers en vermoedelijke slachtoffers van loverboys of van jeugdprostituees (waarbij het niet helder is of het om loverboy/mensenhandel gaat). Dit onderscheid wordt in eerste instantie door de desbetreffende hulpverlener zelf gemaakt. In tweede instanties door ons met de aangeleverde achtergrondgegevens.

2.1.5 Beperkingen

1. De opzet van de inventarisatie

In de cijfers kunnen ook dubbele tellingen zitten aangezien het een anonieme registratie betreft. Geregistreerde slachtoffers kunnen meerdere keren zijn genoemd door verschillende organisaties uit een of meerdere regio's.

2. Uitzetten van de vraag is niet waterdicht

Het was een te arbeidsintensief traject voor organisaties om dossiers door te spitten van de eerste helft van 2012 op loverboyproblematiek. Daarom is aan medewerkers gevraagd of zij loverboy cases in hun caseload hebben gehad. Zo ja, is hen gevraagd achtergrondinformatie aan te leveren. Organisaties zijn daarom afhankelijk van de reacties van medewerkers.

3. Vertraging van de uitvoering van het project loverboyproblematiek in de jeugdzorg

Voor veel instellingen is afgelopen jaar hectisch geweest. Ze kregen te maken met bezuinigingen, commissie Samson, commissie Rouvoet en de transitie perikelen. De organisaties die mee wilden doen, hebben moeite om niet of nauwelijks geregistreerde cijfers naar boven te halen. Daarnaast hadden zij organisatieproblemen om in 2012 ruimte te vinden om zich te laten trainen. Dat zijn de redenen waarom MOVISIE uitstel heeft aangevraagd en ook gekregen heeft tot juli 2013.

4. Verwarring begrippenkader

Organisaties leverden cijfers aan, maar hebben moeite om loverboyproblematiek te onderscheiden van (vermoedelijk) loverboyproblematiek en jeugdprostitutie (waar geen sprake lijkt van mensenhandel). In veel gevallen wordt ook geen melding gedaan of aangifte bij de politie. De meeste cases gaan uiteindelijk over de categorie 'hier speelt wat anders'. In de trainingen hebben wij aandacht besteed aan deze verwarring, maar niet alle medewerkers van instellingen, die cases leverden, hebben deelgenomen aan deze training.

2.2 Procesbeschrijving

Hoe is het proces verlopen?

- Tijd die nodig was om tot win-win situatie te komen.
De werving nam veel tijd in beslag. Zowel het Landelijk Bureau Raad v/d Kinderbescherming als Jeugdzorg Nederland hebben bij organisaties deze inventarisatie en de meerwaarde bekend gemaakt. Tevens hebben zij ons een aantal namen van contactpersonen aangeleverd. Wij hebben de lijst met contactpersonen aangevuld en zijn hen via de mail gaan uitnodigen voor deelname om vervolgens iedereen telefonisch te benaderen. Bij de meeste organisaties moest meerdere malen contact opgenomen worden voordat er een reactie kwam en een afspraak gemaakt kon worden. Daarnaast werd pas gaandeweg het jaar voor een aantal organisaties duidelijk dat ze toch geen tijd hadden om medewerkers te laten trainen, waardoor sommige afspraken verschoven zijn of zelfs uitvielen.
- Brieven ministerie VWS en V&J (bijlage 1). Beide ministeries hebben via een brief aan de organisaties dit project, het doel en de gewenste resultaten bekendgemaakt. Deze ondersteuning was absoluut noodzakelijk om organisaties deelname te laten overwegen. Ondanks de gecreëerde win-win situatie was de tijdsinvestering voor organisaties lastig, gezien de drukke tijden (commissie Samsom, decentralisatie, bezuinigingen, bestaansonzekerheid in de nabije toekomst, fusies).
- Alle argumenten waarom wel / niet meedoen
Sommige jeugdzorginstellingen deden juist mee, omdat ze geen loverboyslachtoffers hebben. Zij wilden weten in hoeverre ze voldoende kennis hebben om deze slachtoffers te signaleren. Voor andere instellingen gold juist dat ze niet mee deden, omdat ze geen slachtoffers in huis hebben. De vraag blijft of zij wel voldoende kennis in huis hebben om dat te kunnen signaleren. Ook zijn er instellingen die aangaven niet met de term 'loverboy' te werken en daarom niet mee konden/wilden doen. Zij werken met de achterliggende problematiek van cliënten (diagnose), zoals hechtingsprobleem, verstandelijke beperking, seksueel misbruik in de vroege jeugd. Waar deze problemen naar toe hebben geleid, is willekeurig en doet er in hun ogen voor de behandeling minder toe.

Hieronder een overzicht van de 10 organisaties die het verzoek tot medewerking afwezen en waarom.

<i>Type instelling</i>	<i>Aantal pogingen/argumentaties</i>
Raad voor de Kinderbescherming	Wegens de nieuwe regio indeling en een groter werkgebied is het niet haalbaar gebleken om de afspraken na te komen. De oproep voor cijfers en format is uitgezet, maar geen respons. Zij konden niet concluderen dat hun regio geen loverboyslachtoffers heeft. Het trainingsaanbod en wensen worden pas in april geïnventariseerd.
3 Jeugdzorgorganisaties	Gaven geen reactie na meerdere mails en telefonische pogingen.
Jeugdzorgorganisatie	Zij deden al eerder een implementatietraject

	rond Vlaggensysteem en seksueel grensoverschrijdend gedrag via Rutgers WPF. Waren op dat moment bezig met de aanbevelingen van de commissie Rouvoet en deden niet mee i.v.m. drukte.
Jeugdzorgorganisatie	Deden niet mee vanwege implementatie aanbevelingen van Commissie Samson.
Deskundige organisatie loverboyproblematiek	Deden niet mee, want hebben alle expertise al in huis. Daarnaast geven zij cijfers al door in hun jaarverslag.
3 Jeugdzorgorganisatie	Deden niet mee, omdat zij aangaven geen cases van loverboys te hebben

- Medewerking Raad voor de Kinderbescherming
 Bij de Raad voor de Kinderbescherming werken ongeveer 2500 mensen, verspreid over 21 locaties in het hele land. De organisatiestructuur omvat een landelijke directie, 10 regio's en een Landelijk Bureau dat ondersteuning biedt aan de landelijke directie en de regio's. Het landelijke Bureau heeft, vrij snel, aan alle regio's laten weten van het bestaan van dit project, de doelen en mogelijkheden voor een win-win situatie. Vervolgens hebben wij via mail, telefoon of bezoek contact opgenomen om de uitgekozen regio's te overtuigen aan dit project deel te nemen.
- Medewerking Jeugdzorg Nederland
 Jeugdzorg Nederland ondersteunt ondernemers in de jeugdzorg, zodat zij hun werk voor kwetsbare kinderen en jongeren op de beste manier kunnen doen. Vrijwel alle jeugdzorgorganisaties in Nederland zijn lid. Jeugdzorg Nederland kan niet beslissen over de keuzes van aangesloten leden. Zij kunnen hen echter wel stimuleren tot deelname aan dit registratieproject. Het duurde twee maanden voordat jeugdzorg Nederland haar steun aan ons onderzoek kon geven. Dit had te maken met de drukke tijden en de wijze waarop Jeugdzorg Nederland werkt. De vertraging had ook met de te verwachte uitslag van de commissie Samsom te maken. Relationeel en seksueel geweld bij jongeren wordt nu erkend als een problematiek waar deze sector niet adequaat mee omgaat. De sector is hard bezig hier een verbeterslag in te maken en had, vanwege de tijd die het kost, minder oren naar een registratieproject. Uiteindelijk heeft Jeugdzorg Nederland de directeuren ingelicht. Vervolgens kostte het tijd voordat wij een lijst met contactpersonen konden ontvangen. Jeugdzorg Nederland heeft de zorg uitgesproken niet precies te weten wat er met de resultaten van dit registratie project gaat gebeuren. Gezien de gevoeligheid rondom de uitslag van de commissie Samsom is deze zorg te begrijpen.

2.3 Definitie 'loverboys' en profielen slachtoffers

In dit onderzoek zijn we uitgegaan van de volgende definities betreft loverboys, jeugdprostitutie en mensenhandel:

Loverboys

Loverboys zijn mensenhandelaren die meisjes en/of jongens doelbewust emotioneel afhankelijk maken door (de belofte van) het aangaan van een liefdesrelatie en hen vervolgens via dwang, (dreiging met) geweld, afpersing, fraude, misleiding, misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend

overwicht, misbruik van een kwetsbare positie van deze meisjes of jongens uit te buiten, veelal in de prostitutie.

Uit: de handreiking loverboyproblematiek, CCV (2012)

Jeugdprostitutie

Jeugdprostitutie is het verrichten van een of meer seksuele handelingen, met of voor een ander, door jongens en meisjes onder de 18 jaar voor geld, goederen of een tegenprestatie.

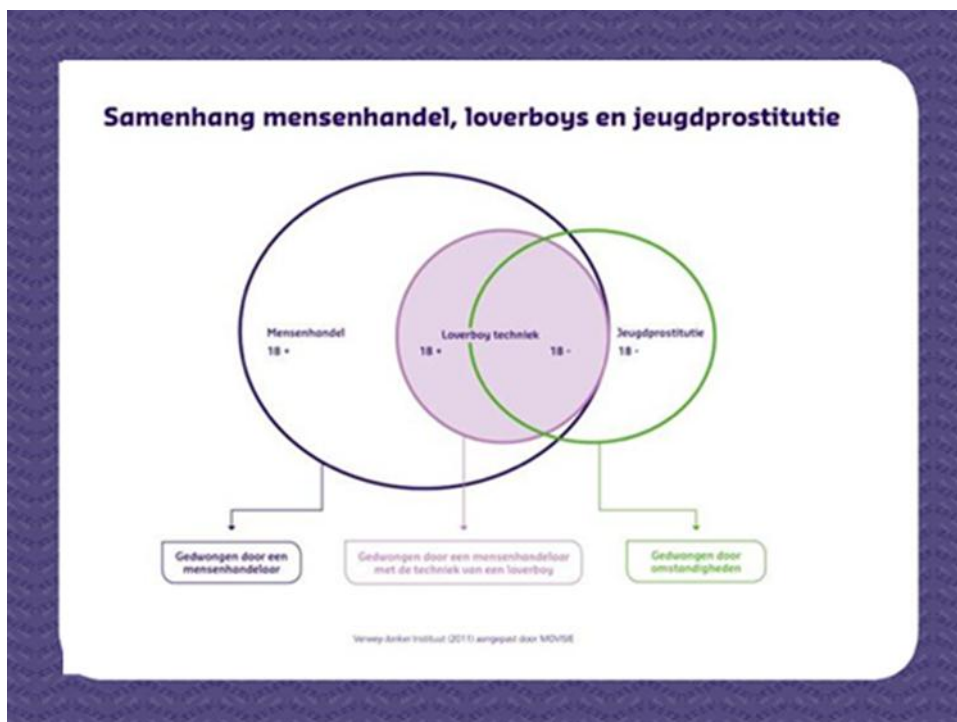
Uit: factsheet jeugdprostitutie (2009)

Mensenhandel

Mensenhandel is het werven, vervoeren, overbrengen, opnemen of huisvesten van een persoon, met gebruik van dwang (in brede zin) en met het doel die persoon uit te buiten, bijvoorbeeld in de prostitutie, landbouw en horeca.

Uit: loverboys en hun slachtoffers Verwey-Jonker (2012)

Hieronder een schema, ook behandeld in de trainingen, om de overlap en het onderscheid helder te krijgen tussen deze problematieken. Dit is een door MOVISIE aangepast schema uit het onderzoek van Verwey-Jonker (2012) naar de aard en omvang van loverboyproblematiek (Bijlage 4).

Bij het categoriseren van de cases zijn we uitgegaan van vijf profielen van slachtoffers van loverboys (uit: de betovering verbroken, 2006). Het werken met profielen kan handig zijn omdat het een leidraad geeft voor de handelingswijze van de professionals. Jongeren voldoen zelden enkel aan één profiel, maar er is vaak wel één profiel dat de meeste invloed lijkt te hebben. De profielen zijn geen protocol, maar slechts een handelingsleidraad. De profielen geven een gradatie aan in de ernst van de ouderproblematiek. Aan medewerkers is gevraagd de cijfers aan te kruisen in het juiste profiel.

Profiel 1 = Fase problematiek

Puberteit staat voor eigen autonomie vergroten. Afzetten tegen ouders hoort daarbij. Deze groep heeft geen zwaar achterliggende problematiek maar heeft een fout vriendje op een zeer kwetsbaar moment ontmoet. Wie? Meisjes met heftig pubergedrag.

Profiel 2 = Zeer beïnvloedbaar

Door verschillende redenen is deze jongere extra beïnvloedbaar. Dat kan een brusje (broertje of zusje van kind met handicap) zijn, een licht verstandelijk beperkte jongere, een jongere met een afhankelijkheidsstoornis in ontwikkeling of/ en is naïef als gevolg van een beschermde opvoeding (door religie, taboe seksualiteit, cultuur, type ouder et cetera).

Profiel 3 = Getraumatiseerd

De grenzen van dit kind zijn vóór de loverboy al ernstig overschreden. Jongere is ernstig getraumatiseerd. Wie? Kind heeft seksueel misbruik/geweld mee gemaakt, huiselijk geweld, onveilige hechting, andere traumatische gebeurtenissen, een ama (alleenstaande minderjarige asielzoeker).

Profiel 4 = Multi problematiek

Ouders (en dus kind) hebben op verschillende gebieden langdurige problemen en kinderen zijn daar ernstig de dupe van. Wie? Kind met verslaafde ouders, ouder met (onbehandelde) psychiatrische problemen, vroege problemen in hechting (adoptie), pedoseksualiteit, criminaliteit, zwervende ouders(s), structureel ernstige vormen van huiselijk geweld in gezin e.d.

Profiel 5 = Eergerelateerd

Kinderen uit gezinnen waarin eer collectief wordt geïnterpreteerd en boven individuele vrijheid staat.

Wanneer spreken we van vermoedelijk loverboyproblematiek?

Als het een vermoeden betreft, het mag vaag zijn, maar wel gerelateerd aan mensenhandel en niet voornamelijk aan aanverwante verschijnselen. Dat brengt echter wel het dilemma met zich mee dat er allerlei vormen van relationeel en seksueel geweld onder kunnen vallen. Er zijn minimaal drie belangrijke aanknopingspunten voor het definiëren van een vermoeden van loverboyproblematiek. Deze aanknopingspunten zijn gebaseerd op de signaleringslijsten, profiel loverboys, profielen slachtoffers en informatie van het veld verkregen door cases en trainingen. Vermoedens van loverboyproblematiek zijn al die gevallen waar niet voldoende signalen aanwezig zijn (zie signaleringslijsten) om de problematiek voldoende te kunnen concretiseren maar wel om van een (ernstig) vermoeden te spreken.

Er is sprake van een vermoeden van loverboyproblematiek wanneer:

- de vermoedelijke loverboy (mensenhandelaar) bekend is bij de politie voor een of meer zedendelict(en), vermogensdelicten of er zijn meerdere meldingen van vermoedens van loverboy praktijken over hem bij de politie.
- het slachtoffer seksuele en/of relationele grensoverschrijdingen heeft meegemaakt waar ze mogelijktoestemming voor geeft, maar die onder enige vorm van dwang, verkregen is. De dwang die uitgeoefend wordt kan ook subtiel zijn.

Toelichting: Bij mensenhandel is dwang aanwezig, bij vermoedens van loverboyproblematiek kan er sprake zijn van een moeilijk herkenbare subtiel vorm van dwang. Slachtoffers van loverboys kunnen toestemming geven aan vriend/ derden/ klanten om seks met hen te hebben of om gezamenlijk strafbare feiten te plegen. Zij doen dit echter niet vrijwillig, maar onder dwang. Een onderscheid maken tussen toestemming en vrijwilligheid kan de subtiel vormen van manipulatie duidelijker maken.

- er sprake lijkt te zijn van een economisch voordeel voor de vermoedelijke dader. Dit voordeel is echter niet altijd duidelijk zichtbaar, ook niet voor het slachtoffer.
Toelichting: Hoewel dit niet altijd even duidelijk is, verdient dit wel aandacht. Het doel van de mensenhandelaar is geld verdienen. In een vermoeden moet dit economisch voordeel een rol spelen. Als dit aspect geen enkele rol speelt dan hoeft niet getwijfeld te worden aan het slachtofferschap maar wel of het gaat om mensenhandel.

Aard van de cijfers

Tijdens de werving is helder aangegeven aan organisaties wat het onderscheid is tussen (vermoedelijk) loverboyproblematiek en jeugdprostitutie. Toch blijkt er veel verwarring over wat gezond seksueel gedrag is, wat seksueel grensoverschrijdend is en wat jeugdprostitutie en loverboy/mensenhandel problematiek is. Jeugdprostitutie wordt soms bij voorbaat als mensenhandel gezien. Uit de achtergrondinformatie bij de cijfers is deze verwarring dan ook terug te zien. In hoofdstuk 3 zullen wij de aard van de cijfers interpreteren. Dit is een interpretatie van de aangeleverde achtergrondgegevens en niet van de dossiers.

3 Uitkomsten

3.1 Cijfers totaal

Er zijn in totaal 129 slachtoffers gemeld. We hebben deze gespecificeerd naar de vijf profielen van loverboyproblematiek die wij beoordeeld hebben. Dat komt neer op een verdeling van:

- Profiel 1: 8 slachtoffers
- Profiel 2: 19 slachtoffers
- Profiel 3: 19 slachtoffers
- Profiel 4: 55 slachtoffers
- Profiel 5: 3 slachtoffers

In 22 cases vonden we te weinig aanknopingspunten om een profiel te kunnen vaststellen. Van 3 cases is geen achtergrondinformatie aangeleverd.

De verdeling in geslacht is 2 mannen, 127 vrouwen. De gemiddelde leeftijd is 16 jaar.

De cijfers laten zien dat profiel 4 - multiprobleem situaties - het meest voorkomt. Eergerelateerde problematiek komt het minst voor. Sommige profielen komen in combinatie met elkaar voor in dezelfde casus. In die gevallen kozen we het profiel dat het meest richtinggevend is voor de behandelwijze.

Op basis van de achtergrondinformatie kunnen we een onderscheid maken tussen daadwerkelijke slachtoffers van loverboys, vermoedelijke slachtoffers van loverboys of situaties waar andere problematiek speelt (en waar te weinig aanwijzingen zijn om te spreken van daadwerkelijk of vermoedelijke loverboyproblematiek). Deze laatste categorie betreft de grootste categorie, daarna komen de cijfers van vermoedelijk loverboyproblematiek en het kleinste aandeel van de cijfers betreffen daadwerkelijk loverboyproblematiek.

3.2 Slachtoffers loverboys

Het aantal daadwerkelijke loverboy slachtoffers komt neer op 27 cases. De vijf profielen zien er als volgt uit:

- Profiel 1: 1
- Profiel 2: 6
- Profiel 3: 8
- Profiel 4: 10
- Profiel 5: -

Bij twee situaties konden we het profiel niet vaststellen.

Een jeugdzorgorganisatie leverde bijvoorbeeld de onderstaande cases aan, waar duidelijk sprake is van loverboyproblematiek:

Vrouw, 16 jaar, profiel 4

Jongere is vanaf haar 14e al vaak te vinden met oudere jongens voor wie zij af en toe pakketjes (vermoedelijk drugs) rondbracht in ruil voor geld. Ook geeft ze aan dat ze meisjes heeft geronseld voor loverboys in ruil voor geld en/of dure merkkleding. Jongere loopt meerdere malen weg, ook vanuit de jeugdzorgorganisatie. Zij loopt weg naar mensen die bekend zijn in het loverboycircuit. Wanneer zij in november 2011 wegloopt escaleert het. Ze wordt uiteindelijk door haar vader uit Amsterdam weggehaald. Hier heeft zij seks moeten hebben met verschillende mannen. Hierna wordt vader

bedreigd, onder andere door bedreigingen te uitten over het broertje van de jongere. Er zijn vermoedens dat er van binnenuit jeugdzorgorganisatie geronseld wordt door nr. 69 en nr. 70.

Waarom is hier duidelijk sprake van loverboyproblematiek? In de bovenste casus vinden er lovergirl praktijken plaats binnen de jeugdzorgorganisatie, de jongere ronselt waarschijnlijk omdat zij zelf slachtoffer is van loverboys. De mannen waar zij naartoe gaat, staan bekend als loverboys.

Vrouw, 18 jaar, profiel 3

Oudere zus van bovenstaand meisje. Werkt momenteel in de prostitutie. Op jonge leeftijd seksueel misbruikt en woont sinds haar 13e in gesloten en open groepen. Na een weglloopactie in 2012 in aanraking gekomen met loverboy. Het is de hulpverlening en ouders niet gelukt om haar uit het loverboy-circuit te houden. Er zijn intensieve contacten geweest met de politie (afdeling mensenhandel) wat ertoe heeft geleid dat haar 'vriend' opgepakt is. Echter te laat voor dit meisje.

Uit het politiecontact en strafrechtelijke stappen die zijn gezet is op te maken dat dit meisje slachtoffer is van een loverboy.

3.3 Vermoedelijke slachtoffers loverboys

Het aantal vermoedelijke loverboy slachtoffers komt neer op 40 cases. De vijf profielen zien er als volgt uit:

- Profiel 1: 2
- Profiel 2: 7
- Profiel 3: 3
- Profiel 4: 16
- Profiel 5: 1

Bij elf situaties konden we het profiel niet vaststellen.

Uit de onderstaande cases is op te maken dat er vermoedens zijn van loverboyproblematiek, maar dat er onvoldoende aanwijzingen zijn om te spreken van daadwerkelijke loverboyproblematiek. Zo is de uitbuitingssituatie niet duidelijk, kan er sprake zijn van politiecontact maar is er nog geen aangifte of strafrechtelijke stappen.

Vrouw, 19 jaar, profiel 4

Jongere is licht verstandelijk beperkt, behoorlijk beïnvloedbaar, naïef in contact maar erg sociaal en loyaal. Veel problemen in thuissituatie. Huiselijk geweld tussen pa en jongere.

Structurele gezinsproblemen en relatieproblematiek tussen ouders. Betreft een gezin waarbij vader slecht geïntegreerd is en pedagogisch zeer onmachtig. Moeder is beter geïntegreerd en zit absoluut niet op een lijn met vader. Oudste zoon is ook licht verstandelijk beperkt en zit in de criminaliteit.

Jongere voelt zich afgewezen door vader en zoekt aandacht die ze thuis mist bij anderen. Er is sprake van structureel weglloopgedrag. Is daarbij al eerder van een hotelkamer afgeplukt. Loopt weg zonder het bij haar hebben van financiële middelen of kleding. Ze blijft ontkennen dat er sprake is van loverboyproblematiek. Heb haar vandaag naar een gesprek gebracht met politie (speciale afdeling vreemdelingepolitie, mensenhandel/smokkel) om te bezien of zij ingang kunnen krijgen. Er is afgelopen zomer sprake geweest van een zwangerschap welke voortijdig beëindigd is.

Vrouw, 16 jaar, profiel 1

Ouders zijn gescheiden toen meisje 2 jaar was. Heeft goed contact met moeder, geen contact meer met vader. Woont ook bij moeder. Meisje heeft verkeerd vriendje ontmoet. Vriend is 6 jaar ouder. Vriend dwingt haar tot onveilige seks, verbiedt haar om met vriendinnen om te gaan en zorgt voor onrust in de relatie tussen moeder en dochter. Daarnaast wordt ze door deze vriend toenemend ingezogen in een netwerk waarin drugs, alcohol, mishandeling en prostitutie een rol spelen. Tevens wordt dit meisje geslagen en uitgescholden door deze vriend. En haar vriendinnen worden door hem bedreigd. Schoolprestaties gaan achteruit en er is een tijdje sprake van schoolverzuim. Moeder staat open voor hulpverlening, meisje niet. Inmiddels woont meisje in een beschermende woonvoorziening.

3.4 Hier speelt wat anders

Van het totaal aantal cijfers waar wat anders speelt dan (vermoedelijk) loverboyproblematiek komen we uit op 58 cases.

Deze derde categorie bevat cijfers van meisjes waarvan op basis van de achtergrondinformatie vermoedens zijn van andere problematiek en waar te weinig aanwijzingen zijn voor daadwerkelijk dan wel vermoedelijk loverboyproblematiek. Onder dit kopje 'hier speelt wat anders' scharen we ook de cijfers waarvan de achtergrondinformatie te weinig aanknopingspunten geeft voor duiding.

De 58 cases bestaan uit de volgende profielen:

- Profiel 1: 5
- Profiel 2: 5
- Profiel 3: 8
- Profiel 4: 29
- Profiel 5: 2

Bij negen situaties konden we het profiel niet vaststellen.

Op basis van de achtergrondinformatie hebben we een aantal cases kunnen plaatsen onder andere problematiek dan vermoedelijke of daadwerkelijke loverboyproblematiek. In het onderstaande overzicht is te zien dat het veelal gaat om multi probleemsituaties, mensenhandel anders dan loverboyproblematiek, jeugdprostitutie, relationeel geweld en/of seksueel misbruik. De aangeleverde cases worden door het veld getypeerd als vermoedelijke loverboyproblematiek. De meest voorkomende problematiek staat bovenaan.

- (Vermoedelijk) slachtoffer seksueel misbruik (16)
- Multi probleemsituaties (12)
- Te weinig informatie voor duiding (12)
- (Vermoedelijk) jeugdprostitutie (4)
- (Vermoedelijk) mensenhandel zonder de techniek van een loverboy (3)
- Risicovol gedrag en seksueel grensoverschrijdend gedrag door jongere zelf (3)
- Relationeel geweld (3)
- Zorgelijke seksuele en/of relationele ontwikkeling (2)
- Eerkwesaties zonder (vermoedelijk) loverboyproblematiek (2)
- Vermoedelijk kinderpornoslachtoffer (1)
- 3^e generatie allochtonen problematiek (1)
- Criminele activiteiten zonder samenhang loverboyproblematiek (1)
- Slachtoffer fysieke mishandeling (1)

Om een beeld te geven van de casuïstiek uit de categorie 'wat anders' geven we een aantal voorbeelden.

Vrouw, 16 jaar, profiel 4

Huiselijk geweld, onveilige hechting, weglopen, drugsmisbruik. PTSS, zwakbegaafd grens LVG. Politiecontact.

Bovenstaande casus geeft te weinig informatie om te kunnen afleiden of het gaat om daadwerkelijke, vermoedelijke loverboyproblematiek of andere problematiek. Deze casus hebben we wel getypeerd als profiel 4, multiprobleem situatie.

In de onderstaande casus is de jongere gebruikt als seksslavin en de plegers in kwestie zijn bekend bij de politie voor mensenhandel praktijken:

Vrouw, 12 jaar, profiel 4

Jongere met spoed opgenomen, onduidelijk over of vermoedelijke ouders ook echt biologische ouders zijn. Jongere gevonden in huis waar daders en slachtoffers aanwezig waren van mensenhandel/prostitutie. Jongere schijnt vanaf 9de al doorverkocht te zijn en te moeten prostitueren. Verblijft op illegale basis in Nederland.

Hier is sprake van mensenhandel, maar niet van de loverboy techniek. Daarom hebben we dit getypeerd als mensenhandel, in de categorie 'wat anders'.

3.5 Trainingen

De organisaties die cijfers hebben aangeleverd, ontvingen van MOVISIE een training. In elke training vlaggensysteem, jeugdprostitutie en eengerelateerd geweld is aandacht besteed aan loverboyproblematiek. Daarnaast heeft MOVISIE de relatie gelegd met de regionale experts, de campagne WE CAN Young en de medewerkers geattendeerd op de voorlichtingsfilm 'de mooiste chick van het web'. Ook is de handreiking loverboyproblematiek van het Centrum voor Veiligheid uitgedeeld. Het CCV had daarvoor een aantal exemplaren toegestuurd. Op basis van de training zijn de medewerkers op de hoogte van:

- De definitie van loverboyproblematiek, de profielen, signalen, het onderscheid tussen vermoedelijk, daadwerkelijk en jeugdprostitutie;
- De producten uit de Rijksbrede aanpak loverboyproblematiek: de voorlichtingsfilm en handreiking loverboyproblematiek;
- WE CAN Young als middel om seksuele weerbaarheid te vergroten en campagne ter preventie van loverboyproblematiek;
- De rol van Comensha en de mogelijkheid om bij Comensha te melden;
- De stappen van de meldcode gekoppeld aan het Vlaggensysteem;
- Het aanbod van de dichtstbijzijnde deskundige organisatie op het gebied van prostitutie en loverboys en/of eengerelateerd geweld.

Regionale experts

In elke training heeft MOVISIE een regionale expert uitgenodigd om hun aanbod in de betreffende regio toe te lichten. Zo weet elke organisatie waar aan te kloppen voor advies, hulp of opvang als het gaat om loverboyproblematiek of jeugdprostitutie. De regionale experts zijn: Fier Fryslân, Kompaan en de Bocht, Helse Liefde, Pretty Woman en Humanitas Prostitutie Maatschappelijk Werk. Hieronder volgt een korte beschrijving van hun expertise:

Fier Fryslân

Fier Fryslân is een expertise- en behandelcentrum op het terrein van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Fier biedt begeleiding en (trauma)behandeling aan autochtone en allochtone kinderen, jongeren en volwassenen bij wie vaak sprake is van trauma als gevolg van seksueel misbruik, mishandeling, verwaarlozing, huiselijk geweld, eegerelateerd geweld of andere traumatische gebeurtenissen zoals oorlogsgeweld of kinder- en mensenhandel.

Werkgebied: landelijk

Kompaan en de Bocht

Kompaan en De Bocht is een gespecialiseerde organisatie voor hulpverlening bij complexe vragen rond opvoeden, opgroeien en veiligheid. Er is speciale aandacht voor de kwetsbaarheid van kinderen en vrouwen. Kompaan en de Bocht heeft hulp en opvang voor slachtoffers van vrouwenhandel, eegerelateerd geweld, jeugdprostituees en ex-prostituees.

Werkgebied: Midden en Noord-Brabant

Helse Liefde

Helse Liefde is een stichting en meldpunt aanpak loverboys Westelijke Mijnstreek. Zij registreren meldingen, geven informatie en advies en organiseren gespecialiseerde hulp aan slachtoffers, ouders of daders.

Werkgebied: Westelijke Mijnstreek met als doel heel Limburg

Humanitas prostitutie maatschappelijk werk

Prostitutie Maatschappelijk Werk biedt zowel praktische als psychosociale hulp aan prostitué(e)s of ex-prostitué(e)s.

Werkgebied: Regio Rotterdam

Pretty Woman

Pretty Woman is een samenwerkingsverband van Stichting Stade, De Rading en Bureau Jeugdzorg Utrecht. Pretty Woman biedt voorlichting, individuele- en groepsbepoelverlening aan meiden en jonge vrouwen tussen de 12 en 23 jaar. Meiden (en jongens) kunnen terecht met vragen over volwassen worden, seksualiteit, risicovolle contacten (o.a. loverboys) en misbruikrelaties. Het doel van Pretty Woman is voorkomen dat meiden in misbruikrelaties terechtkomen en ondersteuning bieden om het patroon te doorbreken, dat de misbruikrelaties in stand houdt. Loverboys zien zij als een extreme vorm van een misbruikrelatie.

Werkgebied: Amersfoort en Utrecht

De doelen van de drie verschillende trainingen zijn:

Loverboyproblematiek en jeugdprostitutie

1. De deelnemers hebben kennis van de begrippen mensenhandel, loverboy en jeugdprostitutie en weten het onderling verband

2. De deelnemers hebben inzicht in de relatie tussen bovenstaande begrippen en seksueel grensoverschrijdend gedrag
3. De deelnemers hebben concrete handvatten voor signalering van jeugdprostitutie en opvolging van die signalen
4. De deelnemers kunnen reflecteren op hun eigen handelen bij vermoedens van loverboyproblematiek/jeugdprostitutie

Loverboyproblematiek en vlaggensysteem:

1. De deelnemers hebben kennis van de begrippen mensenhandel, loverboy en jeugdprostitutie en weten het onderling verband
2. De deelnemers hebben inzicht in de relatie tussen bovenstaande begrippen en seksueel grensoverschrijdend gedrag
3. De deelnemers zijn op de hoogte van de laatste onderzoeken op het gebied van seksuele gezondheid van jongeren
4. De deelnemers hebben geoefend met het vlaggensysteem: seksueel grensoverschrijdend gedrag signaleren, beoordelen en weten hoe te handelen

Loverboyproblematiek en eengerelateerd geweld:

1. De deelnemers hebben kennis van de begrippen mensenhandel, loverboy en jeugdprostitutie en weten het onderling verband
2. De deelnemers hebben inzicht in de relatie tussen bovenstaande begrippen en seksueel grensoverschrijdend gedrag
3. De deelnemers hebben concrete handvatten voor seksespecifieke aanpak en werken vanuit de context van de gemeenschap
4. De deelnemers kunnen reflecteren op hun eigen handelen bij vermoedens van eengerelateerd geweld

Totaaloverzicht trainingen

<i>Organisatie</i>	<i>Training</i>	<i>Aantal deelnemers</i>	<i>Evaluatie de score kent 5 als maximum</i>
Lijn 5	Vlaggensysteem	19	4,5
Bijzondere jeugdhulp Friesland en Woodbrookers	Vlaggensysteem	75	4,6
Bijzondere jeugdhulp Brabant	Jeugdprostitutie	18	4,5
Bureau Jeugdzorg en AMK Limburg	Jeugdprostitutie	14	4,4
AMK Noord- Limburg	Eengerelateerd geweld	18	4,2
RvdK Roermond	Vlaggensysteem	11	5,0
AMK en BJZ Noord-Brabant	Eengerelateerd geweld	25	2,9
RvdK Breda	Vlaggensysteem	40	4,4
AMK en BJZ Rotterdam	Vlaggensysteem	25	4,1
RvdK en AMK Utrecht	Vlaggensysteem	22	4,6
Avenier	Vlaggensysteem	16	4,8

Kompaan en de Bocht	Jeugdprostitutie	20	3,7
RvdK Groningen en Leeuwarden	Vlaggensysteem	24	4,6
S'-Heerenloo	Vlaggensysteem	50	4,4
BJZ Roosendaal	Eergerelateerd geweld	15	4,2
Viersprong	Vlaggensysteem	20	4,7
Stek jeugdhulp	Vlaggensysteem	22	4,6
Poortje	Vlaggensysteem	20	4,3

In totaal hebben 18 trainingen plaatsgevonden, bij 24 organisaties en zijn er 432 medewerkers getraind. Er zijn 12 trainingen vlaggensysteem, 3 jeugdprostitutie en 3 eergerelateerd geweld afgenomen. De beoordeling van het trainingsaanbod komt gemiddeld op een 4,4 uit. De medewerkers konden een waardering van 0-5 aan de training geven.

3.6 Veldconsultatie

Wij hebben in totaal 10 organisaties van advies voorzien. Dit advies heeft betrekking op het beleid van de organisatie en/of op casus niveau. Gemiddeld hebben wij 4 cases per organisatie besproken, meestal telefonisch of per mail. In totaal hebben wij 36 cases behandeld, waarvan 5 van jongens en 31 van meisjes. Vier keer zijn wij naar een casus overleg gegaan. Hieronder een lijst met de namen van de organisaties die zijn geadviseerd.

Organisatie niveau:	Cases niveau:
Woodbrookers	Spirit
BJ Brabant	Woodbrookers
Jeugdhulp Friesland	Jeugdhulp Friesland
Zandbergen	Zandbergen
	BJ Brabant
	William Schrikker Jeugdbescherming
	Kompaan de Bocht
	Stek Jeugdhulp
	BJZ Utrecht
	BJZ R'dam

De thema's van de cases gaan allen over vermoedelijk loverboyproblematiek waarbij uiteindelijk 6 echt over loverboyproblematiek blijken te gaan. De resterende 30 cases gaan over seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij door gebrek aan doorvragen er allerlei vermoedens een rol blijven spelen in de benadering en behandeling van het desbetreffende meisje of jongen. Opvallend is hoe vaak de hulpverlener gefocust is op de (mogelijk) loverboyproblematiek en minder aandacht heeft op het onderliggende probleem van het kind en haar/zijn gezin (zie voorbeelden cases bijlage 2).

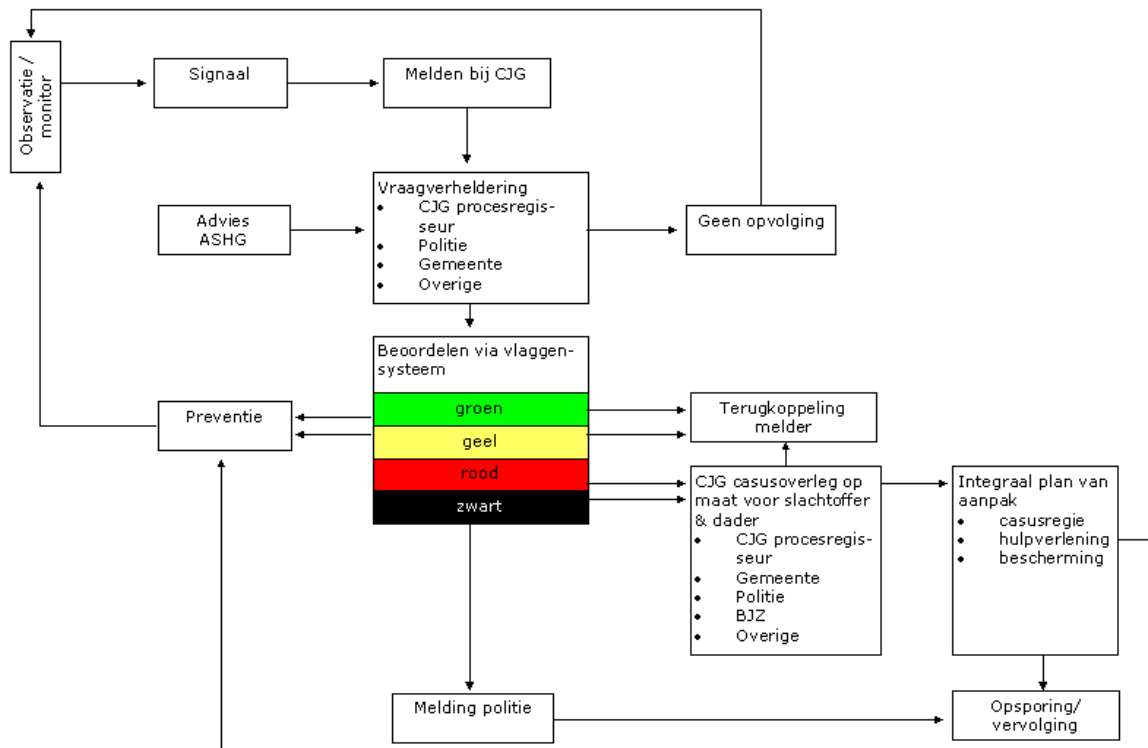
De organisatievragen waren divers van aard. Hieronder de problemen waar de organisaties mee kampen.

- Een instelling ontdekte seksueel grensoverschrijdend gedrag van een medewerker waar vervolgens een beerput onder leek te zitten aan grensoverschrijdende gedragingen tussen betreffende hulpverlener en meerdere cliënten. Hoewel collega's al tijden vermoedens hadden is

dit niet gemeld in de lijn. De organisatie doet in haar ogen alles aan het verbeteren van de sociale veiligheid in de instelling en is zeer verbaasd dat dit heeft kunnen gebeuren. Er zijn casus overleggen, trainingen, supervisie bijeenkomsten en een intern meldpunt om (seksuele) grensoverschrijdingen te bespreken. Dit omdat zij in het verleden met mogelijk lovergirls te maken hebben gehad. De instelling wilde advies over wat er is aan beleid, effectieve interventies en protocollen op seksueel gebied. Door eerdere ervaring was de focus vooral op het voorkomen van negatieve ervaringen en minder op het bespreken van omgangsvormen onderling.

- Een instelling had te maken met onderling seksueel grensoverschrijdend gedrag. In deze instelling waren er nog slaapkamers voor 2 en 4 kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. De jongens en meisjes sliepen wel apart.
- Een instelling had te maken met slachtoffers van loverboys die niet in de categorale opvang terecht konden. Zij kregen wel eens problemen met deze groep meisjes in de pleeghuizen, waar ze met vier andere jongens en meisjes geplaatst werden. Dat ging wel eens 's nachts mis. Met camera's probeerden ze daar meer toezicht op te houden om de pleegouders te ontlasten.
- Een instelling was zich aan het voorbereiden op de aanbevelingen van de commissie Samson en commissie Rouvoet en wilden daar advies over. Dit advies heeft er vervolgens toe geleid dat wij in contact zijn gekomen met gemeente Veenendaal die te maken had met vermoedelijk loverboyproblematiek wat niet klopte volgens de veldpartners. Hier is een nieuwe aanpak naar voren gekomen om de verschillende signaleringen te stroomlijnen volgens het theoretisch onderbouwde vlaggensysteem.

Schematische weergave plan van aanpak Veenendaal signalering-, adviserings- en meldingsroute van Seksueel Grens Overschrijdend Gedrag:

3.7 Artikelen

Gedurende de onderzoeksperiode zijn 14 artikelen verschenen op de website movisie.nl, in MOVISIES en vakbladen (zie bijlage 3):

- Registratie slachtoffers van loverboys in de jeugdzorg (website en movisies)
- Vermoedelijk loverboy slachtoffer? (website)
- Is categorale hulpverlening echt beter voor slachtoffers van loverboys? (website)
- Seks en sekse verschillen (vakblad SpeZiaal en website)
- Wanneer is het wat? (Vakblad SpeZiaal en website)
- Makkelijker kunnen we het niet maken, maar wel veiliger (vakblad SpeZiaal en website)
- Veenendaal gaat werken met het vlaggensysteem (website en movisies)
- Wij zijn als broers voor de jongens, Be a man! (website en movisies)
- Puberporno als positief voorlichtingsmateriaal? (vakblad SpeZiaal)
- Seks onder je 25ste (vakblad SpeZiaal)
- Gebrek aan sociale veiligheid bedoeld u (Zorg en Welzijn)
- Hoe signaleer je seksueel grensoverschrijdend gedrag? (Sozio SPH)
- Klare taal over seksueel misbruik (Psy)
- Alweer een nieuw loverboy voorlichtingspakket? (vakblad SpeZiaal en website)

4 Aanbevelingen

- Registratie van loverboyproblematiek door de Raad voor de Kinderbescherming is mogelijk
Een belangrijke uitkomst uit dit onderzoek is dat het landelijk bureau van de Raad voor de Kinderbescherming aangeeft dat zij met relatief weinig moeite hun ICT-systeem kunnen aanpassen om loverboyproblematiek te registreren. Dit vraagt wellicht om een financiële investering en zou, als dit gebeurt in opdracht van het ministerie van V&J, grote slaagkans hebben. Op deze wijze heb je in een keer alle loverboy gevallen die gesloten geplaatst worden en een OTS krijgen. Wat je dan niet registreert, zijn de gevallen waarin vrijwillige hulpverlening geboden wordt. Gezien de zwaarte van de problematiek is dat waarschijnlijk niet de grootste groep.
- Verwarring in terminologieën verkleinen
Opvallend is dat de meeste cases door ons getypeerd worden als anders dan loverboyproblematiek. Dit kan liggen aan de aangeleverde achtergrondinformatie. Wij constateren bij professionals verwarring over de terminologieën en een neiging om te focussen op vermoedelijk loverboyproblematiek omdat dat helderheid geeft over de ernst van de casus. Het werken met gradaties (Vlaggensysteem) geeft hier richting aan dat beter aansluit bij de ervaren problematiek van de cliënt.
- Concrete werkvormen in jeugdzorginstellingen
Medewerkers van gesloten jeugdzorg geven aan dat hun populatie jongeren baat zou kunnen hebben bij campagnes als WE CAN Young. Zij hebben behoefte aan concrete werkvormen en instrumenten om seksualiteit, stereotypen en gradaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag met jongeren te bespreken. Een WE CAN Young stad in de buurt zou workshops kunnen geven, of medewerkers zouden gebruik kunnen maken van de materialen voor uitvoerders van WE CAN Young. In een aantal WE CAN Young gemeenten zijn contactgegevens uitgewisseld met jeugdzorgorganisaties, zoals in Groningen en Tilburg.
- Naamsbekendheid Comensha vergroten
In de trainingen loverboyproblematiek en vlaggensysteem/jeugdprostitutie of eengerelateerd geweld is de deelnemers gevraagd naar bekendheid van Comensha. Het grootste deel van de deelnemers kende Comensha niet. Omdat het melden van minderjarige loverboy slachtoffers van de bereidwilligheid van medewerkers en organisatie afhangt, is het een voorwaarde dat zij Comensha kennen. Comensha noemen in de training is een eerste stap, maar het wel of niet melden zou een keuze op instellingsniveau moeten zijn. Daarvoor is het belangrijk dat de PR van Comensha deze instellingen bereikt, eveneens als het jaarverslag.
- Minderjarigheid in kaart brengen
Uit de trainingen werd duidelijk dat professionals bij vermoedens van prostitutie of loverboyproblematiek niet doorvragen naar het startmoment van het meisje in de prostitutie. Uit de cijfers kunnen we deze startmomenten ook niet halen. Daardoor is geen zicht op welke leeftijd deze meiden zijn begonnen en kunnen we geen uitsluitsel geven over de ondergrens. Er lijkt bij medewerkers behoefte aan meer handvatten (gespreksvaardigheden) om vermoedens te concretiseren en de ernst ervan goed te kunnen inschatten. Dit blijkt onder andere uit de casussen tijdens de trainingen en daarbuiten die wij voorgelegd krijgen. MOVISIE bereidt een publicatie voor, waarin de problematiek van minderjarige prostitutie en motiverende gespreksvoering wordt uitgewerkt. Het doorvragen naar de startsituatie van prostitutie is daar een onderdeel van.

- Onderzoek naar (verschillen en overeenkomsten tussen) categoriaal en generieke hulp en opvang

Uit het project worden de verschillen en overeenkomsten tussen categoriaal en generieke aanpakken zichtbaarder. Zo zie je bij de casussen van de generieke instellingen dat zij zich bezig houden met onderliggende problematiek/reden van waarom slachtoffers in handen van een mensenhandelaar zijn gevallen. Dit lijkt echter eerder op individuele basis bekeken te worden per cliënt (maatwerk). Deze instellingen lijken de onderliggende problematiek die mensenhandel in stand houdt minder te politiseren dan de categoriale instellingen. Slachtoffers van loverboys zijn gebaat bij specialistische kennis en aanpakken. Deze kennis en specialistische aanpak wordt nu echter zowel door categoriale als generieke instellingen geboden. Wat het effect voor het slachtoffer is van de verschillende aanpakken is MOVISIE niet helder. Dit vraagt om een gedegen effectmeting en vergelijkend onderzoek.

Een veelgehoorde veronderstelling is dat categoriale opvang beter zou zijn voor de cliënt. Zij zouden meer maatwerk krijgen, met lotgenoten in begeleiding zijn, er zouden meer aangiften uit voortkomen en er zou beter geregistreerd worden. Uit de cases besprekingen wordt volgens MOVISIE onvoldoende duidelijk of dat ook zo is. Een helder signaal uit dit onderzoek is dat de categoriale instellingen meer contra indicaties kennen dan de generieke instellingen. Hierdoor vallen een aantal slachtoffers buiten de boot van de categoriale opvang.

- Win-winsituatie werkt

Het aanbieden van een training motiveert organisaties om cijfers aan te leveren. De inschatting is dat alleen op basis van bereidwilligheid (geen meldplicht) er niet meer gemeld gaat worden door organisaties, ook niet na het afnemen van een training. De nu 129 geregistreerde cases zijn een aanzienlijk aantal in vergelijking met wat Comensha aangemeld krijgt.

Bronnenlijst

- Terpstra, L., Dijke, A. van. (2009) Loverboys. Geestelijke Gezondheidszorg, september 2009, p 7-11
- Terpstra, L. Dijke, A., San, M. (2005) Loverboys, een publieke zaak. Tien portretten. Amsterdam: SWP
- Dijke van A., e.a, (2006) De betovering verbroken: methodiek preventie en aanpak meisjesprostitutie SWP
- Mein, A e.a.(2011) Loverboys en hun slachtoffers. Verwey-Jonker Instituut
- Meulenberg, L. (2011). Meisjes in een JeugdzorgPlus instelling. Masterscriptie psychologie, kinder en jeugdpsychologie Universiteit Utrecht
- Factsheet meisjesprostitutie, www.jeugprostitutie.nu
- Handreiking loverboyproblematiek, CCV, 2012

Bijlage 1 Brief

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Jeugdzorg Nederland
Postbus 85011
3508 AA Utrecht

Directie Jeugd
Contactpersoon
mr. M. Mulder
Beleidsmedewerker
T 070 340 79 11
M +31(0)6-21160333
Mitzi.Mulder@minvws.nl

minuut verzoek tot verlenen medewerking aan MOVISIE en
Comensha

Datum
21 mei 2012

Kenmerk
J/GJ-3116671

Zaaknummer
3116671

Aantal pagina's
2

*Document in
home\$\lokro\HSG\Registratie
loverboys\Rapport_inventaris
atie cijfers_slachtoffers
loverboys 2_28 juni
2013.docx*

Route	Paraaf / Datum	Bijzonderheden
Auteur		
Afdelingshoofd		
Directeur		

Auteur mr. M. Mulder	Ondertekening door Directeur Jeugd	
Afschrift aan archieff E. de Ruitter (DMO) J. vd Berg M. Mulder	Deponeren Paraaf	Datum

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Jeugdzorg Nederland
T.a.v. de heer A. Roobol
Postbus 85011
3508 AA UTRECHT

Directie Jeugd
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij
mr. M. Mulder
Beleidsmedewerker
T 070 340 6931
Mitzi.Mulder@minvws.nl

Kenmerk
J/GJ-3116671

Bijlage(n)

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de datum
en het kenmerk van deze
brief.*

Datum

Betreft verzoek tot verlenen medewerking aan MOVISIE en
Comensha

Geachte heer Roobol,

Met deze brief informeer ik u over deskundigheidsbevordering door MOVISIE op het gebied van slachtoffers van loverboys. MOVISIE gaat per regio trainingen, casuoverleg en advies aanbieden in ruil voor cijfers van slachtoffers van loverboys. Ik vraag hierbij de medewerking van Jeugdzorg Nederland, en meer in het bijzonder de bureaus jeugdzorg, aan dit initiatief.

Aanleiding en doel

De aanpak van mensenhandel is een prioriteit van het kabinet. Eind 2011 zijn de Ministeries van OCW, VWS en Veiligheid en Justitie gestart met een Rijksbrede Aanpak Loverboys. Eén van de concrete maatregelen betreft het verkrijgen van cijfers van het aantal en de kenmerken van loverboy slachtoffers. Hiermee wordt beoogd om beter inzicht te krijgen in de omvang en de aard ervan in de jeugdzorg sector (AMK, Jeugdbescherming, jeugdzorg aanbieders en Raad voor de kindbescherming). Cijfers over de omvang in deze sector ontbreken voornamelijk.

Win-win situatie

Zoals bekend worden slachtoffers van loverboys niet systematisch geregistreerd in de jeugdzorg. Wij zijn ons bewust dat we extra inspanning van u vragen. Daarom willen wij een win-win situatie creëren met alle deelnemende instellingen. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie geeft MOVISIE in samenwerking met Comensha de mogelijkheid om per regio trainingen, casuoverleg en advies aan te bieden in ruil voor cijfers van slachtoffers van loverboys. Ook regio's waar géén slachtoffers van loverboys voorkomen kunnen hieraan deelnemen. Dit is immers ook informatie. Daarnaast zal MOVISIE de deelnemende organisaties en hun aanbod profileren middels artikels in de nieuwsbrief seksueel geweld, vakbladen en websites (www.jeugdprostitutie.nu www.seksueelgeweld.info).

Wat vraagt MOVISIE van u?

Anonieme cijfers van mensenhandel (loverboy slachtoffers) van uw instelling, van

de eerste helft van 2012. Wij hebben de minimale gegevens: leeftijd, geslacht en kort de achterliggende problematiek. De registratiegegevens zullen geleverd worden aan Comensha.

Directie Jeugd

Kenmerk
J/GJ-3116671

Wat biedt MOVISIE u?

MOVISIE biedt trainingen, casusoverleg en advies aan per regio.

Het trainingsaanbod bestaat uit:

- mensenhandel & loverboys
- mensenhandel & het vlaggensysteem
- mensenhandel & eerge relateerd geweld

De trainingen worden gegeven door deskundigen op het gebied van seksueel geweld, kwetsbare jongeren & eerge relateerd geweld (Lou Repetur, Anoushka Boet, Anna van Deth en Oka Storms). De trainingen kunnen bij MOVISIE of op locatie worden gegeven. Ook uw samenwerkingspartners kunnen worden uitgenodigd.

Voor het casusoverleg komt een expert op het gebied van seksueel geweld en mensenhandel (Lou Repetur) naar u toe om in het team casussen te bespreken.

Binnenkort wordt u door een aantal leden van het projectteam van MOVISIE (Anna van Deth en Oka Storms) benaderd om de mogelijkheden tot samenwerking te verkennen.

Hoogachtend,

de directeur Jeugd,

mr. L.J.S. Wever

Bijlage 2 Cases

Case Mies

In april had Mies contacten met jongens die haar ophaalden. In augustus is Mies aangetroffen in Doetinchem en een ex-vriendje van haar zou gezegd hebben dat Mies achter de ramen moest werken. Nu is Mies weer zoek en de angst is dat ze in de prostitutie is/wordt gebracht.

Op 20 augustus 2009 (team prostitutiecontrole) een gesprek met haar mentor Belinda.

Mies woont normaliter bij Jongeren Onder Dak (JOD). JOD is een zorginstelling voor jongeren tussen de 18 en 30 jaar. Ze hebben meerdere vestigingen in Overijssel en Gelderland.

In de locatie in Haaksbergen wonen 5 jongeren, waaronder Mies. De jongeren kunnen in feite gaan en staan waar ze willen. De meesten durven dat echter niet, ze hebben al zoveel meegemaakt dat ze bijna niet meer onder de mensen durven te komen.

Mies is daar het tegenovergestelde van. Zij heeft veel behoefte aan aandacht.

Ze wil door jongens en meiden aardig gevonden worden. Ze heeft een acute bevredigingsbehoefte. Zo gauw een jongen haar aardig zegt te vinden gaat ze ver om dat ook inderdaad waar te maken, ook op seksueel gebied. Ze zit veel voor de webcam, is uitdagend, en maakt veel contacten zo links en rechts.

Ze is verstandelijk beperkt en heeft een laag IQ. Er is sprake van een meervoudige

persoonlijkheidsstoornis. Zij krijgt de prikpil. Volgens de mentor heeft Mies onbeschermd seks. Iedere keer als ze terugkomt van haar uitstapjes moet ze naar de dokter om te kijken of ze geen soa's heeft.

Zij en haar oudere zus zijn slachtoffer van seksueel misbruik. Zus zou in Nijmegen tippelen. Ze is

aangemeld bij MEE Twente maar daar verschijnt ze bijna niet. Er is (nog) niet gebleken dat Mies zich daadwerkelijk prostitueert.

Vraag: Hoe kunnen we uitzoeken of zij zich daadwerkelijk prostitueert?

Case Chantal

Chantal, 15 jaar, heeft veel verschillende vriendjes. Ze heeft ook zeer snel seks met haar vriendjes. In de eerste week van de relatie. In een van die contacten heeft ze een SOA opgelopen. Zelf zegt ze dat ze gaat voor de relatie en niet zomaar seks met een jongen heeft. Chantal heeft een hechtingsstoornis en functioneert cognitief op zwakbegaafd niveau. Zij heeft sinds kort een vriendje van 25 jaar, het vermoede bestaat dat dit vriendje een loverboy is. Chantal ontkent dit zeer stellig.

Chantal: Moeten we de relatie met deze vriend verbieden? In het team verschillen de meningen daarover.

Case Richard

Jongen van bijna 18 jaar zit in de residentiële opvang. Hij heeft in het weekend ervoor geslapen bij een oom van vaderszijde, die regelmatig neefjes en buurjongens te logeren heeft. Beiden hebben gedronken. Oom heeft seksueel contact gehad met cliënt en mogelijk film van gemaakt. De jongen wilde geen seks. Begeleiding is met hem naar de huisarts geweest. Arts heeft cliënt advies gegeven om het voorval met oom te bespreken en te vragen of dit vaker voorgekomen is. Wat cliënt beslist niet wilde. Wij hebben cliënt aangeraden om contact te hebben met de zedenpolitie over dit voorval. Uitleg gegeven over de mogelijkheden aldaar (advies, melding, aangifte). Cliënt wil onder geen beding een gesprek met de politie. Cliënt wil er ook niet over praten. Aan cliënt is aangeraden dit wel te noemen in zijn contacten met de ggz en hiervoor hulp te zoeken. Aan cliënt is uitleg gegeven dat er op dit moment geen klachten zijn en hij er niet over wil praten maar dat er later in de tijd (dat kan ook veel later zijn) problemen of klachten kunnen komen door dit voorval. Hulp zoeken is in dat geval van belang.

Vraag: de jongen wil heen hulp zoeken en geen aangifte doen. Wat kunnen wij nog doen?

Case Ellen

Ellen. 16 jaar, woont sinds haar 10e jaar niet meer bij haar ouders. Vanaf haar geboorte heeft ze afwisselend bij haar vader of moeder gewoond. Op 6 jarige leeftijd is er een OTS uitgesproken. Gevolgd door een OTS met een machtiging tot uithuisplaatsing. Ellen heeft in verschillende pleeggezinnen gewoond (twee stuks) en op een behandelgroep. Op haar 15^e jaar is ze op een groep komen wonen waar het accent ligt op wonen en het volgen van een opleiding. Ellen heeft af en toe contact met haar moeder. Moeder en dochter gedragen zich als vriendinnen. Ellen heeft een beneden gemiddelde intelligentie. Ze heeft moeite om zich te concentreren, is druk en impulsief. Ze is het ene moment vrolijk en kan het andere moment erg boos zijn. Ze heeft veel kenmerken van een borderline persoonlijkheidsstoornis in ontwikkeling. Af en toe gooit ze met haar spullen. Haar kamer is een grote bende. Haar taken op de groep voert ze redelijk uit en ze houdt zich aan een aantal afspraken. Ze laat weten wanneer ze op de groep is en waar ze is als ze daar niet is. Aan thuiskomtijden houdt Ellen zich. Ellen heeft snel wisselende de relaties met jongens. Ze komt deze jongens tegen in de stad of kent ze van school. Ellen vertelt zelf dat ze goed kan inschatten met welke jongen ze seks heeft. Ze wil alleen seks als er sprake is van een relatie. Meerdere keren is het voorgekomen dat Ellen seks heeft in ruil voor sigaretten of drank. Achteraf vindt ze dat niet verstandig. Ellen heeft nu een nieuwe vriend. Ze kent hem een paar dagen en hij belt haar nu al tig keer per dag op. Wij hebben een vermoeden dat hij een loverboy is.

Vraag: wij zijn bang dat Ellen een potentieel slachtoffer van een loverboy kan zijn. Hoe kunnen we dit nu voorkomen? Wat denk jij van een gesloten plaatsing voor Ellen om haar te beschermen van het huidig vriendje?

Bijlage 3 Artikelen

Negen artikelen treft u hieronder. De rest is bijgevoegd.

Is categorale hulpverlening beter voor slachtoffers van loverboys?

Onlangs heeft Fier Friesland het boek "wie zijn de meiden van Asja" uitgegeven, waardoor een breed publiek een inkijkje krijgt in het leven van slachtoffers van loverboys. Asja is specialistische opvang voor meiden van 12-23 jaar die slachtoffer zijn geworden van een loverboy/mensenhandelaar. Fier Fryslân heeft onderzoek gedaan naar de eigen populatie van Asja, en geeft openheid over hun aanpak. De onderzoeksgegevens zijn weliswaar niet te generaliseren naar een landelijk beeld van de groep slachtoffers van loverboys maar op basis van deze dossieranalyse is het interessant om te lezen hoe Fier de aanpak en groeps cultuur van Asja neerzet. Wat zijn opvallende kenmerken van die aanpak? En kunnen die kenmerken enkel in de categorale instellingen plaatsvinden?

Politiseren van de hulpverlening

Het boek is een geëngageerde vermenging van dossieronderzoek, agendasetting en opiniesturing. Fier profileert niet alleen zichzelf maar ook de problemen waar hun cliënten mee worstelen en de onderliggende maatschappelijke patronen die deze problemen mede veroorzaken en in stand houden. Een klassiek voorbeeld van politiserende hulpverlening. De meiden van Asja hebben, zoals meer slachtoffers, vreselijke dingen meegemaakt: kindermishandeling, misbruik, pesten, schoolverzuim en loverboyproblematiek.

Volgens Driessens en Geldof (Individu en/of structuur, 2009) is de hulpverlening van de 21ste eeuw sterker gericht op individuele cliëntrelaties vanuit een meer individualistische kijk op de oorzaken van problemen. Dit in tegenstelling tot het leggen van verbanden tussen individuele problemen en hun maatschappelijke en situationele achtergronden. Het zijn deze verbanden die ook zichtbaar moeten worden om niet in de hulpverlening te blijven dweilen met de kraan open. Asja voldoet aan de kenmerken van politiserende hulpverlening met haar holistische en maatschappelijke kijk op de problemen van haar cliënten, de emanciperende aanpak en kleinschaligheid (De Tuck, 1978). Een oud principe in een modern jasje als het ware. In het huidige tijdperk waarin gedecentraliseerd wordt om de zorg zowel effectiever als goedkoper te maken zou het politiseren van de hulpverlening een belangrijk instrument kunnen zijn. Menig instelling en sector, denk aan de JGGZ, zou hier een voorbeeld aan kunnen nemen. Hoe noodzakelijk dit politiseren ook is in de culturomslag heeft het ook een gevaarlijke kant. Het gevaar bestaat dat slachtoffers dusdanig worden ingezet in de publiciteitsacties van instellingen dat het enkel de organisatie dient en niet meer de empowerment van de cliënt. Het inzetten van de klant als middel om te komen tot agendasetting moet elke keer weer een discussie waard zijn. Centrale vraag hierin is: wie heeft er meer baat bij de cliënt of de organisatie? Deze balans moet door de instelling afgewogen en bewaakt worden.

Alsof het je eigen kind is

Het boek laat een paar sterke kanten zien van de organisatie en cultuur van de hulpverlening. Deze kenmerkt zich door twee pijlers: structuur en professionele liefde. De meiden volgen een strak programma met onderwijs, werk en sport. Verveling is dodelijk en Fier biedt de meiden een veilige en duidelijke leefomgeving. Naast de structuur weet Asja de kern van de hulpverlening te raken: het draait vooral om de interactie tussen hulpverlener en jongere. Als hulpverlener bekommer je je om de meiden en blijf je ze steunen. Zij erkennen dat het gebrek aan goede relaties met volwassenen risicovol is voor de meiden van Asja. De professional fungeert onvermijdelijk als vervangende ouder. Vanuit dit gegeven zet Fier een heldere norm neer: benader de meiden alsof het je eigen kind is. Asja zoekt het spanningsveld tussen gedrag van de meiden en het winnen van het vertrouwen. Het is verleidelijk om

repressief te reageren op oppositioneel gedrag. Het gedrag van de meiden moet terecht worden gestabiliseerd door goed contact met de begeleiders en niet alleen door huisregels en controle. Voor iedere organisatie die werkt met ontspoorde jongeren zal deze dynamiek herkenbaar zijn. Maatwerk is nodig, ook in de regels. Dat is immers wat ouders ook doen. Doe je dat niet dan loop je de kans dat jongeren opnieuw in verzet gaan. Dit verzet kan vervolgens weer gezien worden als bevestiging van de psychopathologie die aan de plaatsing ten grondslag ligt.

Is dit kennis dat voorbehouden is aan categorale instellingen? Nee, dit gaat om evidence based practice waar eigenlijk alle jeugdzorginstellingen aan moeten voldoen. Weten wat werkt en dat monitoren moet een structureel onderdeel zijn van alle vormen van jeugdzorg.

Systeembenadering

De rol van de ouders is een ander essentieel element uit het boek. Vanuit de systeemgerichte aanpak van Fier spelen ouders een belangrijke rol en wordt gepoogd het contact te herstellen. Ouders zijn nog steeds de beste beschermingsfactor voor jongeren. Jongeren zijn erbij gebaat om, waar mogelijk, te werken aan contactherstel tussen ouder en kind. Dit is een algemeen herkend fenomeen in de jeugdzorg die nog niet overal effectief wordt toegepast. Wanneer we dit fenomeen serieus nemen zouden wij zoveel mogelijk uithuisplaatsingen moeten voorkomen en de hulp zo vroeg en dicht mogelijk bij het gezin organiseren. De duurzaamheid van de aanpak wordt medebepaald door het feit of de hulpverlening wel het gezin in zijn totaliteit ziet en betreft bij het opstellen van doelen, plan van aanpak en behandeling.

Zo zie je bij loverboy slachtoffers (Verwey Jonker, 2012) dat de onderliggende problematiek kan verschillen in zwaarte van de ouderproblematiek. Hiermee willen we aangeven dat loverboyproblematiek een symptoom kan zijn van traumatische ervaringen in de jeugd en niet op zichzelf staat.

Kindermishandeling is volgens Fier de belangrijkste risicofactor voor slachtofferschap van mensenhandel. De misbruikervaringen in het verleden van de meiden van Asja worden uitgelegd als trigger voor problemen in het leven van deze meiden. Kindermishandeling is inderdaad een zeer belangrijke factor maar leidt niet altijd tot loverboyproblematiek. Dat is wel bij deze meiden het geval en daarmee zouden we kunnen pleiten voor specifieke opvang en behandeling. Echter bij zwerfjongeren kennen wij gelijke risicofactoren zoals: jeugdzorgverleden, kindermishandeling en schooluitval. Moeten we dit ook als een aparte groep beschouwen voor we effectief kunnen behandelen? Misschien wel. Dit brengt ons echter wel terug bij de cultuuromslag naar zo vroeg mogelijk signaleren van aanwezige risicofactoren om erger te voorkomen. Als we niet inzetten op deze vroegsignalering en systeemgerichte behandeling (een gezin een plan) kunnen we straks te maken krijgen met een massaal aantal categorale instellingen voor verschillende problematieken. Er worden jaarlijks immers 108.000 kinderen slachtoffer van kindermishandeling en volgens de registratie van Comensha zijn er ongeveer 200 slachtoffers van loverboys op jaarbasis. Weliswaar het topje van de ijsberg maar dan nog.

Werken met lotgenoten

De meiden van Asja hoeven zich niet te verschuilen, iedereen bij Asja heeft negatieve seksuele ervaringen. Er is geen plek voor schaamte maar voor onderlinge solidariteit. Commissie Deetman en Samson laten ons zien dat het bespreekbaar maken van seksualiteit nog steeds een taboeonderwerp is waar veel handelingsverlegenheid op is. Het feit dat de meiden van Asja allemaal openlijk kunnen spreken over hun ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag zou deze handelingsverlegenheid verkleinen bij professionals. Het praten over seks en seksueel grensoverschrijdend is immers ingebed in de cultuur en behandelplannen van Asja. Op deze wijze

worden hulpverleners gedwongen de handelingsverlegenheid te doorbreken. Daarnaast kunnen lotgenoten effectief het gedrag van de ander spiegelen. Het werken met lotgenotengroepen zorgt voor (h)erkenning die geen enkele professional kan geven. De meeste zijn immers niet ervaren in de loverboyproblematiek. Deze erkenning versterkt tevens de eigenkracht en zelfregie van deze groep. Je staat er namelijk niet alleen in, je bent niet de enige. Er kan een informele structuur van zelfhulp ontstaan die nodig kan zijn voor het herstel en de duurzaamheid van de geboden hulp zoals zichtbaar is in de krachtbundel van Stichting Zijweg (2011).

Zijn deze kenmerken voorbehouden aan de categorale instellingen? Natuurlijk niet!. Dat een specialistische aanpak nodig is mag duidelijk zijn. In de praktijk zien wij dat deze specialistische aanpak eveneens te vinden is in de generieke instellingen met verschillende doelgroepen in huis. Wat eigenlijk nog niet weten is of deze specialistische benadering daadwerkelijk herhaald slachtofferschap voorkomt en daarmee duurzaam is. Dat blijft tot nu toe een onbeantwoorde vraag ongeacht of het in een categorale of generieke instelling plaatsvindt.

Anna van Deth en Lou Repetur
Met medewerking van MOVIERA en Kompaan de Bocht

Wanneer zouden we moeten spreken van een vermoeden van loverboyproblematiek?

Het veld lijkt soms in verwarring als het gaat om het benoemen van seksuele problematieken. Te vaak krijgen wij casussen van vermoedelijk loverboyproblematiek die vaag zijn. Het betreft een vermoeden, het mag vaag zijn, maar wel gerelateerd aan mensenhandel en niet voornamelijk aan aanverwante verschijnselen. Wat we zien is dat bij wat nu vermoedelijk loverboyproblematiek genoemd wordt er allerlei vormen van relationeel en seksueel geweld onder vallen. Voor de helderheid geef ik hier de definities van deze problematieken.

Seksueel geweld staat voor uiteenlopende vormen van seksueel getinte, ongewenste handelingen. Aanranding, verkrachting, incest, genitale verminking en gedwongen prostitutie vallen eronder, maar ook subtiele vormen zoals verbale seksuele chantage of intimidatie. Er komen ook steeds nieuwe vormen: de brede verspreiding van webcams en mobieltjes met foto- en videofaciliteiten leidt tot nieuwe vormen van seksuele 'remote control', waar juist jongeren vatbaar voor zijn (factsheet seksueel geweld, MOVISIE)

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. De term huiselijk verwijst niet naar de plaats waar het geweld plaatsvindt, maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer bijvoorbeeld: (ex)partner, gezins- en familieleden. Het geweld kan onder andere fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn¹. Vormen van huiselijk geweld die worden onderscheiden zijn: (ex)partner geweld, kindermishandeling en verwaarlozing, ouderenmishandeling, eergeelateerd geweld, huwelijksdwang en genitale verminking, mishandeling van ouders door hun kind(eren), mishandeling van adolescenten door ouders of leeftijdsgenoten (factsheets huiselijk geweld, MOVISIE)

In de cases die bij ons neergelegd worden vallen ons een aantal kenmerken op.

- Te vaak merken we dat de politie niet betrokken wordt bij een vermoeden van loverboyproblematiek. Dat is een gemiste kans om je vermoeden te bevestigen dan wel bij te stellen.
- Bij mensenhandel is dwang aanwezig, bij vermoedens van loverboyproblematiek kan er sprake zijn van een moeilijk herkenbare subtiele vorm van dwang. Slachtoffers van loverboys kunnen toestemming geven aan vriend/ derden/ klanten om seks met hen te hebben of om gezamenlijk strafbare feiten te plegen. Zij doen dit echter niet vrijwillig. Je kunt best toestemmen met de

prostitutie/drogssmokkel e.d. maar dit onder dwang doen. Een onderscheid maken tussen toestemming en vrijwilligheid kan de subtiele vormen van manipulatie duidelijker maken.

- Te vaak zien we dat misbruik verward met uitbuiting. Een mensenhandelaar wil geld verdienen aan de ander. Hoewel dit niet altijd even duidelijk is voor een slachtoffer moet in je vermoeden dit economisch aspect een rol spelen. Als dit aspect geen enkele rol speelt dan hoeft niet getwijfeld te worden aan het slachtofferschap maar wel of het gaat om een mensenhandelaar als dader.

Ik zie minimaal drie belangrijke aanknopingspunten voor het definiëren van een vermoeden van loverboyproblematiek. Deze aanknopingspunten haal ik uit de signaleringslijsten, profiel loverboys, profielen slachtoffers en informatie van het veld verkregen door trainingen. Vermoedens van loverboyproblematiek zijn al die gevallen waar niet voldoende signalen aanwezig zijn (zie signaleringslijsten) om de problematiek voldoende te kunnen concretiseren maar wel om van een (ernstige) vermoeden te spreken.

Je kunt spreken van een vermoeden van loverboyproblematiek wanneer:

1. de vermoedelijke loverboy (mensenhandelaar) bekend is bij de politie voor een of meer zedendelict(en), vermogensdelicten of er zijn meerdere meldingen van vermoedens van loverboy praktijken over hem bij de politie.
2. het slachtoffer seksuele en/of relationele grensoverschrijdingen heeft meegemaakt waar ze mogelijk toestemming voor geeft, maar die onder enige vorm van dwang, verkregen is. De dwang die uitgeoefend wordt kan zeer subtiel zijn.
3. er sprake lijkt te zijn van een economisch voordeel voor de vermoedelijke dader. Dit voordeel is echter niet altijd duidelijk zichtbaar, ook niet voor het slachtoffer.

Lou Repetur

Alweer een nieuw loverboy voorlichtingspakket?

Er is weer een nieuw pakket over loverboys op de markt. Zien jullie door de bomen het bos nog wel? Het zijn er ondertussen zoveel; met en zonder theater, met en zonder film, met en zonder ervaringsdeskundige... Toch wil ik stil staan bij het Merel van Groningen-project.

Het verhaal van Merel van Groningen is namelijk geen doorsnee verhaal. Zij vertelt in haar autobiografisch boek "En plotseling ben je van hem" hoe zij in de val van een loverboy is terecht gekomen. Dit boek vormt de leidraad voor een nieuw voorlichtingspakket voor scholen en jeugdzorg: het Merel van Groningen-project. En dat is precies wat raakt in dit project. Het gaat hier niet zomaar om een nieuw voorlichtingspakket. De extra rijkdom zit hem in de ervaring en het weerbaarheidsproces die Merel van Groningen heeft meegemaakt. Van traumatische ervaring naar ervaringsdeskundigheid tot het maken van een professioneel voorlichtingspakket is een lange weg die maar weinig mensen lukt. Naast deze rijkdom, want zo zie ik dat bij Merel, zoekt dit pakket de verbreding op van seksueel grensoverschrijdend gedrag, online gedrag en groepsdruk. Jongeren worden op een interactieve wijze meegenomen om te ontdekken wat hun sterke en minder sterke kanten zijn in de hedendaagse verleidingen. Hoe goed kun jij groepsdruk weerstaan? Wat weet jij van de risico's op het internet en social media? Hoe herken je signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij een ander? En even belangrijk, wat doe je als je die herkent?

De rol van omstanders als het gaat om lastige taboe onderwerpen als seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt veelal overgeslagen in voorlichtingsmateriaal. Verkeringsgeweld, seksueel misbruik, loverboys zijn thema's waar te snel van gedacht wordt daar kan ik niets mee en moeten professionals maar oppakken. Zelf heb ik te vaak gezien hoe belangrijk de rol van omstanders kan zijn juist bij de

groep kwetsbare kinderen die weinig sociale ondersteuning en/of controle krijgen van thuis. Bijvoorbeeld de docent die een scholier op haar gsm blijft bellen bij spijbelen kan het grote verschil maken. Loverboys zijn immers uit op een zo klein mogelijke pakkans. Een meisje die constant gebeld wordt door school vergroot zijn pakkans en is dus een minder aantrekkelijke prooi.

Terug naar het Merel van Groningen –project. Het is bedoeld voor jongeren tussen de 12 tot 16 jaar binnen alle vormen van onderwijs, maar ook binnen jeugdzorg instellingen. Meerdere professionals hebben hieraan meegewerkt. Zo ook Maurice van Westrienen, internet rechercheur bij politie Rotterdam Rijnmond en expert op het gebied van online opsporing. Hij heeft net een meerjarig onderzoek afgerond naar het online opsporen van loverboys. De conclusies van dat onderzoek zijn verbazend. Hoewel de loverboys bijna niet online op te sporen zijn, is duidelijk geworden hoe relatief makkelijk mannen die uit zijn op seksueel grensoverschrijdend gedrag online te traceren zijn. Deze kennis, de ervaringsdeskundigheid van Merel van Groningen en de kennis van Edu'Actief komen in dit project samen.

Zo blijft de loverboyproblematiek de gemoederen bezig houden. Ik zelf ben nu bezig met, in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid, de jeugdzorg een stimulans te geven om (vermoedelijke) loverboy slachtoffers te gaan registreren. Dat gebeurt nog te weinig terwijl de verontwaardiging over deze heftige problematiek in de samenleving onveranderd groot is. Toch blijven de registratie cijfers van de politie achter bij de vermoedelijke slachtoffers loverboys in de jeugdzorg. Niet iedereen doet namelijk aangifte. Hoeveel van deze vermoedelijke slachtoffers van jeugdzorg uiteindelijk daadwerkelijk te maken hebben gehad met een loverboy valt niet te zeggen. De definities verschillen nogal per instelling en soms wordt relationeel geweld ook al gezien als vermoedelijke loverboyproblematiek.

Door de jeugdzorg sector deskundigheidsbevordering te geven in ruil voor cijfers van (vermoedelijke) loverboy slachtoffers willen wij komen tot een win-win situatie. Wij krijgen de registratiecijfers om aan Comensha te leveren, de officiële instelling die cijfers van mensenhandel registreert, en zij krijgen meer kennis.

Maar nu eerst 10 oktober naar de presentatie van het Merel van Groningen-project. Ik kijk er naar uit!

Lou Repetur

Registratie slachtoffers van loverboys in de jeugdzorg

Loverboyproblematiek staat vanaf 2011 hoog op de politieke agenda. Voornamelijk omdat de impact van de problematiek groot is op de slachtoffers en hun omgeving. Iedereen kent het begrip loverboy en in de media komt het onderwerp regelmatig aan de orde. Toch komen er bij Comensha nauwelijks meldingen of registraties binnen vanuit de jeugdzorg.

Comensha is het meld- en registratiepunt voor mensenhandel. Zij hebben een coördinerende rol in de opvang en hulpverlening aan slachtoffers van mensenhandel.

Registratie

Jeugdzorg registreert niet op doelgroepen, daarom is het lastig om cijfers over slachtoffers van loverboys naar boven te krijgen. Het is überhaupt de vraag of registratie haalbaar is, stellen onderzoekers van Verwey-Jonker Instituut in hun rapport 'Loverboys en hun slachtoffers' uit 2011. Dat komt vooral door het ongrijpbare karakter van de werkwijze van loverboys, het feit dat slachtoffers zichzelf niet als slachtoffer zien en omdat er geen uniforme definitie gehanteerd wordt. Ook blijken professionals weinig kennis te hebben over de risicofactoren en profielen van loverboyproblematiek. Er is geen meldplicht, zodat Comensha afhankelijk is van de bereidwilligheid van organisaties.

In 2010 registreerde Comensha slechts 210 slachtoffers. Eén van de maatregelen uit de Rijksbrede aanpak loverboyproblematiek is daarom een structureel betere registratie van het aantal en de kenmerken van slachtoffers.

Win-win situatie

MOVISIE startte begin 2012 met het creëren van een win-win situatie in zes van de vijftien jeugdzorg regio's Noord-Limburg, Utrecht, Rotterdam, Friesland, Groningen en Noord-Brabant. Deze win-win situatie is nodig omdat structurele registratie op korte termijn niet haalbaar is.

Jeugdzorginstellingen schatten het aantal slachtoffers van loverboys op ongeveer een tot vijf op jaarbasis per instelling (Verwey-Jonker Instituut, 2011).

In ruil voor cijfers krijgen de medewerkers training, advies en casus overleg. Op deze manier werken we aan kennisvergroting in het veld en krijgt Comensha gegevens over leeftijd, geslacht en achterliggende problematiek. Na deskundigheidbevordering zullen hulpverleners en potentiële signaleerders beter in staat zijn de problematiek te herkennen, te signaleren en vervolgens weten hoe te handelen.

Signaleren en handelen

Medewerkers krijgen trainingen in loverboys/mensenhandel en jeugdprostitutie, het Vlaggensysteem en/of eengerelateerd geweld. Een belangrijk onderdeel in de training is het oefenen met signaleren en beoordelen van seksueel overschrijdend gedrag, om vervolgens te weten hoe te handelen.

84% van de meisjes en 66% van de jongens krijgt vanaf hun 14^e jaar te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag (Kuyper, 2009).

Het is van belang dat seksueel grensoverschrijdend gedrag en loverboyproblematiek eerder wordt gesignaleerd en aangepakt. Dat vergroot de kans dat bureau jeugdzorg, AMK en de raad voor de kindbescherming slachtoffers van loverboys melden bij Comensha.

Anna van Deth en Oka Storms

Gebrek aan sociale veiligheid bedoelt u!

In november wees de commissie Samson ons op het veelvuldig voorkomen van seksueel misbruik binnen jeugdzorginstellingen. Begin december werden we opgeschrikt door de dood van een grensrechter die door jonge amateurvoetballers is doodgetrapt. In november en vorige week opnieuw drukten de zelfdoding van jonge mensen onze neuzen op de ernstige gevolgen van pesten op scholen en daarbuiten.

Het debat op Twitter, LinkedIn, in de kranten en op televisie was massaal en overall kwamen mensen met structurele aanpakken. Zo kwam de VVD met een voetbalplan voor de aanpak van voetbalgeweld. Jeugdzorg Nederland stelde de commissie Rouvoet in om o.a. de aanbevelingen van de commissie Samson te monitoren. Staatssecretaris Dekker overweegt de mogelijkheid om een verplicht pestprotocol op scholen in te stellen.

Maar waarom benaderen we de huidige problemen steeds als afzonderlijke thema's? Al die problemen hebben namelijk één ding met elkaar gemeen. Allemaal zijn het uitingsvormen van gebrek aan sociale veiligheid in onze samenleving. Wikipedia definieert 'sociale veiligheid' als de bescherming of het zich beschermd voelen tegen gevaar dat veroorzaakt wordt of dreigt van de kant van menselijk handelen in de openbare ruimte. Oftewel: bescherming tegen grensoverschrijdend gedrag of gedrag dat je als zodanig ervaart.

Is het niet veel effectiever om ons meteen te richten op de preventie en aanpak van *alle* uitingsvormen van sociale onveiligheid? Door niet naar het geheel te kijken missen we een samenhangende analyse

en een dito aanpak. Want wordt de voetbalvandaal misschien ook seksueel misbruikt in zijn pleeggezin? Natuurlijk hoeft dat niet het geval te zijn maar een ontschotting in de preventie en aanpak helpt om naar het geheel te kijken.

Daarnaast moeten we ons wel realiseren dat we nú het pestprobleem willen aanpakken omdat er ernstige incidenten geweest zijn die – en terecht! - tot morele verontwaardiging hebben geleid. Niet omdat het een nieuw probleem is of omdat we nu pas weten hoe erg pesten kan zijn. Dat geldt ook voor het voetbalgeweld en seksueel misbruik. Er schuilt willekeur in het grensoverschrijdend gedrag wat wij nu aanpakken.

Het is eeuwig zonde als we wachten op weer een ernstig incident voordat we een volgend aspect van sociale veiligheid structureel aanpakken. Bovendien zijn er genoeg voorbeelden van aanpakken die uitgaan van een brede analyse en holistische aanpak.

Neem de vreedzame school. Dat is een programma voor basisscholen ter versterking van de sociale competentie en democratisch burgerschap van leerlingen. Het beschouwt de klas en de school als een leefgemeenschap. Kinderen leren er zich verantwoordelijk te voelen voor elkaar en voor de gemeenschap en om open te staan voor de verschillen tussen mensen. Deze scholen hebben geen protocol nodig. Niet tegen pesten, niet tegen homohaat, niet tegen het loverboy probleem. Geen enkel protocol.

Laten we gaan voor sociale veiligheid en vanuit dit brede doel kijken naar de preventie en aanpak van al die verschillende uitingsvormen van grensoverschrijdend gedrag. Dan pas laten we de incidentenpolitiek achter ons.

Lou Repetur

Seks onder je 25ste 2012

De meest recente cijfers over de seksuele gezondheid van jongeren tussen 12 -25 jaar van Rutgers WPF en Soa Aids Nederland zijn er weer. 'Seks onder je 25ste' is een grootschalig en representatief onderzoek naar de seksuele gezondheid van jongeren in Nederland (2012). Bijna 8000 jongeren hebben een digitale vragenlijst ingevuld . In 1995 en 2005 heeft dit onderzoek ook plaatsgevonden. Dit keer zijn samen met stakeholders de vragen geformuleerd. Binnenkort wordt een actieplan opgesteld naar aanleiding van de resultaten.

Hoewel het erg prettig is om cijfers te hebben, heeft kwantitatief onderzoek een grote beperking: het verteld ons niet waarom het zo is. We leren bijvoorbeeld dat homojongens eerder uit de kast komen, maar niet wat de reden daarvan is. Zeker voor het maken van een actieplan moet je dat weten.

Misschien een open deur voor velen, maar zeker nog niet in onderzoeksland. Ik zal mij hier beperken tot cijfers over het vóórkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en de verschillen in seksuele beleving tussen meisjes en jongens. Eigenlijk is weinig veranderd tussen 1995 en nu. Hoe ziet het seksueel gedrag van jongeren tussen 12 en 25 jaar er nu uit?

Op 14,4 jaar heeft 50% van de jongeren getongzoend.

Op 15,2 jaar heeft 50% gestreeld aan geslachtsdelen van een ander.

Op 16,3 jaar heeft 50% een ander afgetrokken of gevingerd.

Op 17,1 jaar heeft 50% aan orale seks en geslachtsgemeenschap gedaan.

Over het algemeen gaat het goed met de seksuele gezondheid van jongeren in Nederland. In 2005 waren meer jongeren in het voortgezet onderwijs seksueel actief dan in 1995. Deze toename van seksueel actieve jongeren is nu, 2012, gestabiliseerd. De meeste jongeren gebruiken goede bescherming tegen soa, hiv en zwangerschappen. Jongeren die relatief veel risico lopen laten zich vaker testen. Daarnaast geven jongeren aan dat het wel goed zit met hun assertiviteit, zij hebben

controle over hun seks leven en beschikken over zelfvertrouwen. In ieder geval schatten deze jongeren hun seksuele weerbaarheid hoog in. Dat geeft hoop. .

Toch is er ook een andere kant. Vanaf 17 jaar is het percentage dat wel eens gedwongen is tot seksuele handelingen onverminderd hoog:

- 4% van de hetero jongens en 16% van de homo/bi-jongens.
- 21 % van de hetero meisjes en 33 % van de lesbische/bi-meisjes.

Uit het onderzoek komt naar voren dat er vaker sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag wanneer de seksuele partner 5 jaar ouder is, de jongeren elkaar kort kennen en/of geen relatie hebben met elkaar. Als het gaat om verschillen in de seksuele beleving tussen jongens en meisjes dan zijn de uitkomsten eveneens schrikbarend. Meisjes hebben meer negatieve gevoelens over seks dan jongens. Zij schamen zich vaker over hun seksuele gevoelens, hebben vaker schuldgevoel na het masturberen en vinden seks vaker vies dan jongens. Jongens zijn meer tevreden over hun lichaam en hun geslachtsdelen, vinden seks vaker belangrijk en fijn, en zijn meer in voor alles uitproberen dan meisjes. Toch geven jongens vaker aan weinig te zeggen te hebben over wat er gebeurt tijdens het vrijen. Dit doet je afvragen hoe het toch kan dat jongens minder vaak gedwongen worden tot seksuele handelingen (4%) terwijl zij er - gevoelsmatig in ieder geval - minder over te zeggen. Meisjes geven daarentegen vaker aan ongewilde seks te kunnen weigeren Dit doet vermoeden dat de verantwoordelijkheid voor het bewaken van seksuele grenzen nog steeds bij meisjes wordt gelegd. Maar er zijn nog meer feitelijke verschillen geconstateerd. Meisjes hebben namelijk vaker seksuele problemen dan jongens:

- 13% van de meisjes ervaart problemen met opgewonden raken.
- 11% van de meisjes heeft pijn tijdens het vrijen.
- 25 % van de meisjes kan niet klaar komen.
- 17% van de meisjes heeft geen zin in seks en heeft daar last van (bij jongens is dat tussen 2% en 6%)

De problemen waar jongens mee worstelen is het té snel klaar komen (19% ten opzichte van 5% bij meisjes). Dit zijn zeer opvallende verschillen in beleving tussen meisjes en jongens die dit jaar voor het eerst onderzocht zijn. Seksueel grensoverschrijdend gedrag scoort dus onverminderd hoog bij meisjes en homo/bi jongeren. Andere groepen die in dit onderzoek naar voren komen als risicovol zijn de jongeren die geslachtsgemeenschap hebben vóór hun 13 jaar. Deze groep geeft aan vaker overgehaald of gedwongen te zijn, heeft minder kennis over seks, minder beschermingsgedrag ten opzichte van soa en zwangerschappen en de ouders zijn vaker niet op de hoogte.

Een laatste groep die risicovol gedrag vertoont zijn de laag opgeleide jongeren. Zij zijn vaker seksueel actief, hebben eerder seks met hun partners, hebben meer verschillende partners, minder kennis van soa/hiv en anticonceptie en hebben vaker te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag dan hoog opgeleide jongeren. Nu de kerndoelen voor het onderwijs worden aangepast met seksuele weerbaarheid en seksuele diversiteit krijgt het basis- en voortgezet onderwijs een belangrijke taak. Want hoewel velen zich hier al mee bezig houden: binnenkort behoort het officieel tot de kerndoelen van het onderwijs. Dankzij het onderzoek weten we het nu zeker: Er is een feitelijk verschil in de seksuele beleving van jongens en meisjes. Dat vraagt niet alleen om voorlichting maar ook om seksespecifieke voorlichting. Gelukkig is daar genoeg over te vinden bij de verschillende instituten. Op dit moment wordt ook het "pakket Jongens", bedoeld voor seksuele voorlichting aan jongens van Centrum 1625 op effect geëvalueerd. Wil je zeker weten wat werkt? Kijk dan bij www.nji.nl in de databank effectieve jeugdinterventies.

Lou Repetur

Wanneer is het wat?

Ik was gisteren bij de opnames van het televisie programma “spuiten en slikken” van BNN. Als gast mocht ik verduidelijken wat seksueel geweld überhaupt is.

De aanleiding voor deze aflevering was de seksueel geweld ervaring van een van de vroegere presentatrices. Deze ervaring heeft zij jarenlang, zoals velen doen, proberen te negeren. Maar na enkele jaren merkte zij dat dit eenmalige seksueel geweld ervaring zich niet zo maar laat negeren. Ondanks haar mondigheid voelde zij zich beschaamt, schuldig aan het gebeuren en was zij veel angstiger geworden ook in intieme relaties dan voorheen. Na enkele jaren negeren besloot zij hulp te zoeken. Na een succesvol traject waarin zij haar ervaring durfde te delen met vrienden en hulpverlening was zij boos en besloot haar zwijgen te doorbreken. Zij gaf een interview erover in de Volkskrant en nu ging het hele programma van “spuiten en slikken” over seksueel geweld.

Nu eens niet kicken op vreemde standjes, tonen van opmerkelijke seksuele voorkeuren of andere kekke seksuele uitwassen maar eens praten over de niet leuke kanten van seks. De kanten waar het eigenlijk niet om seks gaat maar om dwang, manipulatie, macht en geweld.

Zo mocht ik o.a. uitleggen wat nou het verschil is tussen seksuele intimidatie, een aanranding of een verkrachting. Het was duidelijk dat de crew en de jongeren uit de zaal niet veel kennis hebben over de verschillende vormen van seksueel geweld. Hoewel ik dat niet vreemd vond van de jongeren in de zaal was ik wel verbaasd dat deze onwetendheid ook voor de crew gold. Zij, die wekelijks bezig zijn met experimenteergedrag op seks en drugs gebied, waren niet op de hoogte van de meest basale kennis over seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Na het programma, mijn aandeel duurde enkele minuten, hebben we nog uren met elkaar en de zaal gediscussieerd over wanneer het wat is. Een van de vragen die ik kreeg: “is het nou ongewenste intimiteiten of seksuele intimidatie?”.

Seksuele intimidatie is seksueel getinte aandacht of zijn toenaderingen die als ongewenst worden ervaren. Het kan natuurlijk gaan om verbaal, non-verbaal of fysieke toenaderingen. Vroeger had men het ook wel eens over ‘ongewenste intimiteiten’. Het woord intimiteit heeft echter een te positieve klank terwijl het eigenlijk gaat om negatief ervaren, intimiderende toenadering dus is de benaming aangepast. Bij seksuele intimidatie is er vaak een ongelijke machtsverhouding tussen de pleger en het slachtoffer (leidinggevende-ondergeschikte, hulpverlener-cliënt, docent-leerling). Het kan echter ook gaan om seksuele intimidatie door een collega, of door een cliënt tegenover zijn of haar hulpverlener of verzorger. Het kan bij seksuele intimidatie gaan om strafbare vormen van seksueel geweld zoals aanranding, of om het plegen van ontucht met misbruik van gezag. Het kan ook gaan om niet-strafbare ‘lichtere’ vormen zoals het maken van een seksueel getinte opmerking.

We discussieerden verder over wat het verschil is tussen een aanranding en een verkrachting. Een aantal jongeren maakten geen onderscheid tussen beiden. In hun ogen wordt met aanranding en verkrachting bedoeld die vormen van seksueel geweld waarbij fysiek geweld wordt gebruikt. Volgens de strafrechtelijke definitie is dat laatste echter niet noodzakelijk. Er is ook sprake van aanranding of verkrachting wanneer het slachtoffer zich bedreigd voelt en de rechter van oordeel is dat dit ook voor de pleger duidelijk had moeten zijn.

Als het om de definitie van verkrachtingen gaat is het *Wetboek van Strafrecht* duidelijk. Het definieert verkrachting als het ‘door geweld of een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid iemand dwingen tot het ondergaan van handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam’ (art. 242 Wetboek van Strafrecht). Onder aanranding wordt verstaan: ‘het door geweld of een andere feitelijkheid iemand dwingen tot het plegen of dulden van ontuchtige handelingen’ (art. 246 Wetboek van Strafrecht).

Ik weet dat ik best intimiderend kan zijn en flink kan strooien met verhalen en kennis rondom seksueel geweld. En eerlijk gezegd was ik goed op dreuf afgelopen zondag, maar zeg nou zelf. Het mag toch niet zo zijn dat programma makers van een goed bekeken jongeren programma over seks, drugs en subculturen van jongeren enkel weet hebben van kekke seksstandjes en geen benul hebben van wat

seksueel geweld inhoudt. Zondag 27 november ging spuiten en slikken voor één keer over seksueel geweld.

Lou Repetur

Makkelijker kunnen we het niet maken, maar wel veiliger

11 oktober is het rapport van de commissie Samson “Omringd door zorg toch niet veilig” uitgekomen. Centraal staat in dit rapport het seksueel misbruik van kinderen die onder toezicht van de overheid zijn gesteld. De conclusies zijn in de gehele samenleving als schokkend ervaren. Waar hebben we het dan over?

- In de residentiële jeugdzorg is het risico op seksueel misbruik 2x zo hoog als bij de gemiddelde Nederlandse jeugd. Uit huis geplaatste kinderen met een (licht) verstandelijke beperking hebben 3x zo hoog risico als uit huis geplaatste kinderen zonder deze beperking.
- Leefijdsgenoten, zoals pleegbroer en groepsgeenoot in een instelling, bleken in 50% van de gevallen de pleger te zijn. Al moet gezegd worden dat maar de helft van de kinderen wilde melden wie de pleger is geweest.
- Plegers zijn voor het merendeel man. Toch geven kinderen aan dat in een flink deel van de gevallen een vrouwelijke pleger (mede)betrokken was.
- In 30% van de meldingen werd het misbruik gepleegd door groeps werkers of pleegouders waarbij gebruik is gemaakt van verschillende vormen van dwang. De gemiddelde leeftijd van deze plegers is 37 jaar.
- Van de volwassen plegers zijn veel niet van tevoren uit op seks met minderjarigen, maar komen in een situatie waarbij seks tot de mogelijkheden behoort. Van deze daders is geen helder profiel te maken en zijn daarom hier niet op te screenen.
- In 2% van de gevallen wordt het seksueel misbruik door professionals gesignaleerd.

Wat het vooral schokkend maakt is dat we het hier hebben over een zeer kwetsbare groep die al in een onveilige situatie zat. Je wordt immers niet voor niets uit huis geplaatst. Juist daardoor extra risico lopen op seksueel misbruik is dan extra pijnlijk. Woede, verdriet, ongeloof, schrikken, “in het hart geraakt” zijn enkele reacties uit de samenleving na aanleiding van dit rapport. Ook ik reageerde in eerste instantie, primair als ik ben, met emotie. Ik was boos. We weten immers al dat een behoorlijk deel van de kinderen het risico loopt om te maken te krijgen met (machts)misbruik. Denk aan de kerk, incest in gezinnen, loverboyproblematiek, kinderhandel, kinderporno, pedoseksuelen. Dus waarom zou het in de jeugdzorg anders zijn? Mijn tweede reactie was professioneler en meer gericht op de vraag wat wij als kennisinstituut hebben laten liggen. Want dat de branche onvoldoende in staat is gebleken om de problematiek effectief aan te pakken is duidelijk. Maar wij allen als samenleving hebben onvoldoende oog voor de onmachtige positie van kinderen. We hebben niet voor niets sinds kort een speciale kinderombudsman die zich bezig houdt met signaleren en monitoren hoe het staat met de rechten van het kind.

Terug naar de vraag: Wat hebben wij als kennisinstituut laten liggen? We hebben immers genoeg instrumenten en interventies ontwikkeld die gericht zijn op preventie en aanpak van seksueel misbruik. Onze interventie “Van Incident tot Fundament” is niet voor niets door de inspectie van de gezondheidszorg tot veldnorm verklaard. Daarnaast heeft de inspectie jeugdzorg deze instrumenten gebruikt als kader om beleid van instellingen voor Jeugd- en Opvoedhulp te toetsen. Deze interventie bestaat uit drie instrumenten en is een hulpmiddel voor de vormgeving en implementatie van beleid rond bejegening, seksualiteit en seksueel misbruik. Elke organisatie werkt

voor specifieke groepen jongeren. In de toepassing van deze instrumenten neemt elke organisatie de specifieke kenmerken van de eigen doelgroep mee. Vijf instellingen voor residentiële Jeugd- en Opvoedhulp hebben deze instrumenten getoetst op hun bruikbaarheid in de praktijk. Zij zijn unaniem van mening dat deze instrumenten goede handvatten bieden voor hun sector. Ik zou bijna willen zeggen: “makkelijker kunnen we het niet maken, maar wel veiliger”.

En toch komt het nog veelvuldig voor dat instellingen geen beleid hebben rond bejegening, seksualiteit en seksueel misbruik. Wat wij als instituut nog beter kunnen is stil staan dat het inhoudelijk gelijk hebben niet altijd voldoende is om ook gelijk te krijgen. Wij zullen naast inhoudelijk deskundig ook gebruik moeten maken van strategieën om te zorgen dat we het veld kunnen verleiden tot gebruik maken van de instrumenten die er al zijn. Mijn focus voor de komende periode? Minder ontwikkelen en meer implementeren!

Lou Repetur

Veenendaal gaat werken met het vlaggensysteem

Verontrustende mediaberichten over een vermeende loverboyproblematiek in Veenendaal bleken, na overleg met verschillende professionals, om vermoedens te gaan van vormen van Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag (SGOG). In slechts één geval hebben deze vermoedens geleid tot aangifte van mensenhandel. Veel vaker is er sprake van SGOG. SGOG heeft ernstige gevolgen voor zowel slachtoffers als plegers. Angst, slaapstoornissen, gedragsproblemen, concentratie problemen, uitbuiting kunnen enkele gevolgen ervan zijn. Niet alleen de individuele burger maar de hele gemeenschap heeft met de gevolgen van SGOG te maken. Denkt u maar aan schooluitval, onveiligheidsgevoelens, kosten hulpverlening en verminderde arbeidsproductiviteit.

Veenendaal is de eerste gemeente die een Plan van aanpak Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag (SGOG) baseert op het Vlaggensysteem. Het Vlaggensysteem is een pedagogische interventie bedoeld om seksueel gedrag te beoordelen, bespreekbaar te maken en weten hoe pedagogisch adequaat te handelen. De ernst wordt in gradaties aangegeven middels gekleurde vlaggen (groen, geel, rood en zwart). Wethouder Jeugd Hans Bouwmeester is de eindverantwoordelijke voor de uitvoering van dit plan en beantwoordt onze vragen.

Eind 2012 telt Veenendaal 63.017 inwoners. Hoe groot is het probleem rond SGOG onder jongeren in Veenendaal?

“Exacte aantallen zijn niet bekend. Grenzen lijken te verschuiven en te vervagen, zo geven professionals aan. Ook uit gesprekken met Veenendaalse ouders en jongeren blijkt dat gezocht wordt naar ‘goede’ grenzen en hoe deze aangegeven moeten worden”.

Veenendaal wijkt niet af van wat we landelijk zien in onderzoeken als seks onder je 25ste. Wat is de invloed van de media geweest?

“Bij het grenzen aangeven rondom seksualiteit zie je dat de aandacht, zeker in de media, vaak snel verschuift naar loverboys. De media-aandacht in 2011 zorgde ervoor dat het onderwerp extra nadruk kreeg. Vanuit het programma Jeugd werd al sinds 2010 gewerkt aan weerbaarheid van jongeren, maar we liepen er steeds tegenaan dat er weinig concrete informatie beschikbaar was. Wat door de pers een loverboyproblematiek werd genoemd kon niet bevestigd worden door professionals. We gingen op zoek naar een antwoord”.

Uw antwoord is een sluitende ketenaanpak, waarom?

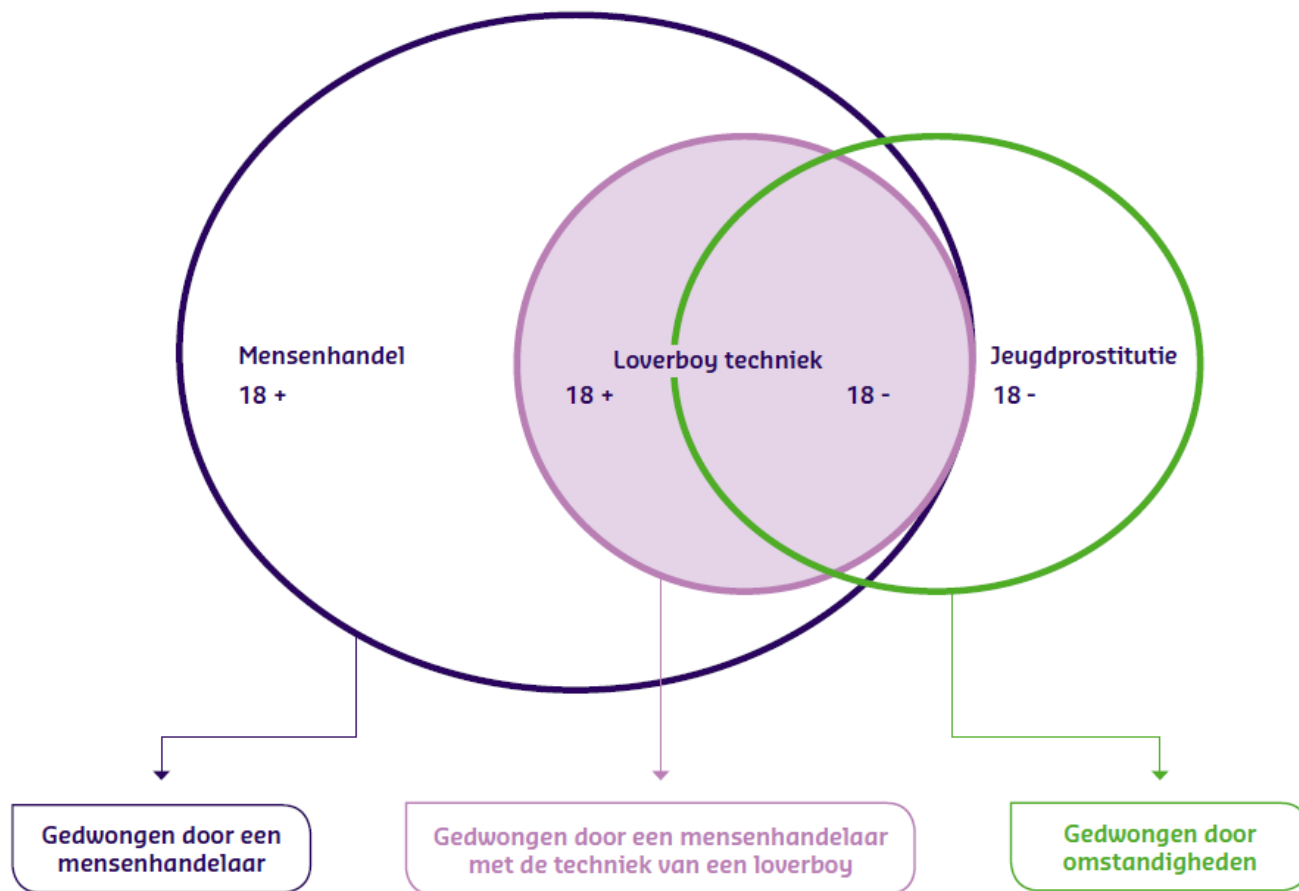
“Vanaf 2011 zijn we nog nadrukkelijker in de keten gaan samenwerken en informatie gaan uitwisselen. Wat is er wel aan de hand en hoe pakken we dit effectief op? De gemeente heeft toen een overleg geïnitieerd tussen beleidsmedewerkers van de gemeente (jeugd en veiligheid), politie en CJG partners (GGD, onderwijs, etc). We kregen beter zicht op wat gemeente Veenendaal nodig heeft namelijk een

integrale sluitende ketenaanpak met veel aandacht voor weerbaarheid en het bespreekbaar maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Wij willen in Veenendaal SGOG voorkomen, vroegtijdig signaleren en dat het adequaat wordt aangepakt richting slachtoffers en daders. Ons plan beschrijft een sluitende ketenaanpak op de deelgebieden 1) preventie, 2) signalering, advies en melding, 3) hulpverlening slachtoffers en plegers en 4) aanpak daders. Het plan van aanpak sluit aan bij de doelstellingen uit ons programma jeugd 'kinderen en jongeren zijn fysiek en mentaal gezond' en programma veiligheid 'jongeren zijn weerbaar tegen de bedreigingen van loverboys en loverboy praktijken worden bestreden. Voor de uitvoering van het plan zijn eenmalige (€ 28.000) en structurele (€ 10.000) middelen beschikbaar. De eenmalige middelen worden ingezet om de héle keten te organiseren, van preventie tot repressie. Er wordt geïnvesteerd in de aanschaf van lespakketten, het opleiden van docenten zodat deze in de toekomst de lessen zelf kunnen geven, de integratie van het vlaggensysteem in de meldcode kindermishandeling en het trainen van professionals in het gebruik hiervan, communicatie en evaluatie. De structurele middelen maken het mogelijk risicogroepen extra aandacht te geven en slachtoffers maatwerk te bieden. We willen extra aandacht besteden aan groepen die meer risico lopen op meemaken en plegen van seksueel grensoverschrijdend gedrag zoals laag opgeleide jongens en meisjes en jongeren met een verstandelijke beperking of verminderde weerbaarheid. Daarom is ervoor gekozen om de gastlessen en ouderavonden structureel te vergoeden voor het speciaal basisonderwijs en het praktijkonderwijs en het VMBO. Hulpverlening aan slachtoffers wordt in principe verleend vanuit het reguliere hulpverleningsaanbod in Veenendaal. Indien extra expertise noodzakelijk is, wordt dit in ons CJG besproken en wordt gezocht naar een maatwerkoplossing qua aanbod en financiering".

Lou Repetur

Bijlage 4 Schema

Samenhang mensenhandel, loverboys en jeugdprostitutie

Verwey-Jonker Instituut (2011) aangepast door MOVISIE